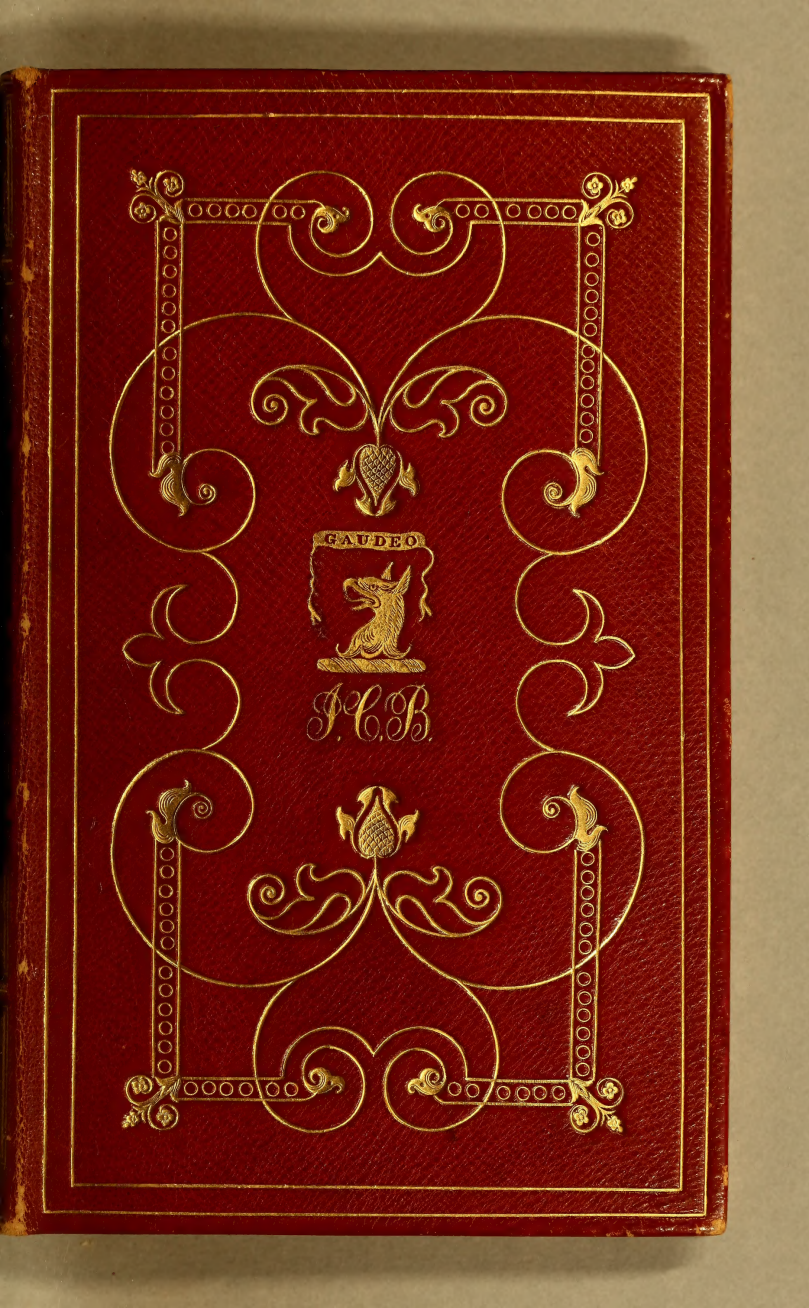
GAUDEO
P. C. B.

John Carter Brown

BOUND BY CLYDE
9. NEWMAN ST

CATECHISMVS LUTHERI
Lingva
SVECICO-AMERICANA.

988

LUTHERI Catechismus/

Öfwersatt
på
American - Virginiske
Språket.

Stockholm/
Tryckt vthi thet af Kongl. Mayᵗᵗ. privileg.
BURCHARDI Tryckeri/af J. J. Genath/ f.

Anno M DC XCVI.

JOHN CARTER BROWN

Förtalet.

BLand the åthskillige Medel / som til Hedningarnas och the Otrognas omwändelse brukas / är förspordt / at igenom Gudz tilhiälp / the Gudelige Böcker och skriffter / som medelst Christelige Regenters och mild Öfwerhets förserg warda uppå Hedningarnas språk öfwersatte och til trycket befordrade / en märkelig nytta skaffa til then sanna Christeliga Religionens fortplantande och uthwidgande hoos Muhammedaner, Hedningar och Judar / så at många tusende arme siålar blifwa therigenom uthi alle werldsens

ändar hulpne / och til sanningenes kundskap dragne. Ty sedan then Helige Skrifts Böcker äre på Asiatiske / Africaniske och Americaniske Nationers tungomål så wäl vthi Oriente som Europa öfwersatte och publicerade wordne / och jämwäl Gudelige Böcker / Catechismer och Christelige Trones Förklaringar vthgifne; måste och the otrogne Turkar och Muhammedaner begynna at fälla ett lindrigare omdöme om Gudz Ord och then Christeliga Troon / emedan the thes inehåld nu rätteligen fatta kunna af then Hel. Bibel som Albertus Bobovius eller Ali-Beigh, Muhammedis IV. Interpres på thet Turkiske språket öfwersatt hafwer / samt af thet Nya Testamentet och Catechismo Turcico som Guilielmus Seaman vthi Oxford anno 1666. trycka låtit / jämwäl af flere andre Catechismer som berömmelige Männ på Arabiska / Persiska / Congiska / Anammitiska / Angoliska / Caraibiska / och flere

flere Americaniſke ſpråk författat haſwa. Och ſåſom Troon ſålunda fortplantas / ſå kan ey annars wara / ån at ſådane Medel / omkoſtningar och prijswärde flijt / ſom en Chriſtelig Öfwerhet / Gudi til åhra / för Evangelii vthwidgande ſkull / idkeſamligen anwänder / lårer ſkaffa en ymnog frucht vthi HErrans wijngård / och wara Gudi itt tacknämligit Offer. Om hwilken Öfwerhetens förſorg för the otrognes ſalighet / then berömmelige Theologus D. Müllerus in præfat. Judaiſmi med theße ord betygar: Wo man die Sache alſo anrichtet / iſt kein zweiffel / daß etliche durch GOttes Wort erleuchtet / und zu Chriſto bekehret werden können: Das werden die Juden und Heiden am Jüngſten Tage rühmen / und wirdt der gecreutzigte JEſus von Nazareth ſolches alles denen Chriſtlichen Regenten belohnen. Ty oanſedt Naturen icke haſwer begåfwat the otrogne Hedningar med något ſärdeles diupſinnigt förſtånd til at fatta allehanda ſubtile weten-

skapers grund och kundskap / så gifwer likwäl förfarenheten thet witnesbörd om theras lärachtighet / at the nogsamt bequåme åre til at vnderwijsas vthi then sanna Trones lärostycken / enär the med ett fridsamt och kärleks fullt sinne warda bemötte och handterade. Thet bekräfftar och M. Joh. Campanius fordom Pastor vthi Frösthult / som alt ifrån anno 1642. til an. 1649. har warit Gudz Ordz Tienare och Predikant hoos then Swänske Colonien vthi America och then nu för tijden kallade Provincien Pensylvania wijd de la Ware Revieren vthi Virginien, däreft han thenne Lutheri Catechismum på thet i samme Landzort brukelige språket öfwersatt hafwer / och vthi sitt Förtaal med theße Ord skrijfwer / at Hedningarna / som otalige ther i landet finnas / wilja och gerna på sin sida / lämpa sig til samma wåra Christe-

lige

lige ſalighetenes medel / ſåſom i ſynnerhet til Ordſens hörande / (om the kunde thet förſtå/) hwilken theras goda inclination, jag offta såg / når jag ther i wåra Förſamlingar höllt Gudz tienſten: Men nu är thetta fördolt för theras ögon / ty the kunna intet annat Tungomål / än ſitt egit Modersmål. Therföre / hafwer jag för godt anſedt / at låta wår kåre och ädle Huus-Biblia Catechiſmum uthgå på tryckет / med theras ſpråk / at the måge få höra och förſtå / wåre högnödige Troos Articklar och Chriſtendoms ſtycken / på ſitt egit måål / af the Swenſkas Preſter ther förkunnas och läras /

hwilka the tilförende aldrig haf-
wa förnummit af. Thetta har
ock förorsakat Then Stormächtig-
ste Konung CARL Then XI.
Sweriges/ Göthes och Wändes
Konung &c. &c. af högprijsselig nijt til
Gudz rena Ordz vthwidgande / samt
en särdeles Konungzlig Mildhet emot
sine gamle Undersåthare then Swänske
Colonien vthi America, at låta then-
ne Catechismum så wäl til theras egen/
som sielfwe the Barbariske inbyggiares
förkofring vthi then Christelige Läh-
ran / af trycket vthgå / och jämte ett
godt förråd af Swänske Biblar och
Gudelige Böcker af ett ansenligit
wärde / igenom trenne skickelige och
lärde Präster och Gudz Ordz Pre-
dikanter til Americam at försända. Om
hwilken Kongel. oförlijkneliga Nåde
M. Campanius, såsom en Gudfruchtig
och lärd Mann/ Anno 1656. vthi sitt

samman-

sammanfattade memorial och skrefne Förtal til thenne Catechismum / med vnderdånig wördnad vppå samptel. then Swänske Coloniens wägnar / sig förvth ett wist hopp giordt hafwer / och theße skähl ther til anfördt: At thetta icke är något ringa wärck / vthan högtprisligit hoos alle / både Vthländske / så wäl som Inländske / i ty at thetta länder Gudz Församling / i synnerhet i America til märkelig plantering och vpbyggelse / til widtberömmelig samt högnödig förökelse. Och then ewige Alzwoldige Gud / hwilkens Gudomeliga Namn / storligen och härligen här igenom warder åhrat och vphögt / warder Hans Kongl. Maytt: för thenna höglofliga Kongelige nädig-

ste

ſte omwårdnad och bekoſtnad / tuſende ſinom tuſende falt igen wälſignandes.

Hwad ſielfwa thetta Barbariſke ſpråket widkommer / ſå befinnes thet wara myckit fattigt på ord / ſamt bequåme och ſärſkilte ordeſått / til at egenteligen beteckna wåre brukelige formulair vthi Chriſtelige Troos Articlarne ; och förthenſkul vthi ſlijk mangel / billigt hår med förklaras / at alt / hwad ſom hår ſkrifwit och vthſatt år / bör vthi en orthodox Mening förſtås och vthtydas. Så hafwer ock P. Raymundus Breton om the Caraibers ſpråk beſannat / hwilket folck then Södre dehlen af America beboo / och om hwilke han vthi förtalet til ſin Catechiſmum ſåledes ſkrifwer : *La langue des Caraibes eſtant fort ſterile pour le commerce, l'eſt encore plus en égard à noſtre Foy ; comme ils n'ont ny Religion pour le vray Dieu, ny croyance*

yance pour noſtre Chriſtianiſme, ny morale pour leur conduite, ny vertu, ny vice, ny peché, ny grace, ny ſainteté, ny ſacremens; auſſi n'ont ils pas de termes pour les exprimer. Cette diſette a fait que je n'ay pas achevé la quatriéme partie de ce Catechiſme qui traitte des Sacremens, des vices & des vertus, que je me ſuis ſervi (quoy que rarement) de mots équivallents dans ces trois premieres que je vous donne: Et que je ne pretend pas avancer toutes ces expreſſions pour des mots orthodoxes: Puiſque le Barbare de cét idiome n'eſt pas aſſez inſtruit, pour compoſer des termes expreſſifs de nos myſteres. Hwar med ock inſtämmer William Penn Esq. vthi ſin Relation om Provincien Penſylvania, ſkrefwen vthi Philadelphia i America den 16. Auguſt. 1683. ſom finnes införd vthi The Preſent State of America, tryckt i London 1687. Hwilkens witnesbörd tillika ſtadfäſter / at thet ſamma ſpråket / ſom thenne Catechiſmus är beſkrefwen vppå / är gängſe och brukeligit vthi Provincien Penſylvania;

vania; ty pag. 69. liuda thes ord således: Their Language is lofty, yet narrou, but like the Hebrew; in signification full, like Short-hand in Writing; one word serveth in the place of three, and the rest are supplied by the understanding of the Hearer; imperfect in their *Tenses*, wanting in their *Moods*, *Participles*, *Adverbs*, *Conjunctions*, *Interjections*: I have made it my busines to understand it, that i might not want an Interpreter on any occasion; and i must say, I know not a Language, spoken in *Europe*, that hat words of more sweetnesf or greatnesf, in Accent and Emphasis, than theirs; for Instance, *Octorockon*, *Rancocas*, *Oriction*, *Schakamazon*, *Poquesin*, all which are Names of Places, and have grandeur in them of words of sweetnesf: *Anna* is Mother, *Isimus* a Brother, *Netap* a Friend, *Usque oret* very good, *Poru* Bread, *Metse* eat, *Matta* no, *Hatta* to have, *Payo* to come, *Sepassen*, *Passejou*, the Names of Places; *Tamaue*, *Secane*, *Menanse*, *Secatereus*, are the Names of Persons; if one ask them of any thing they have not, they will answer, *matta ne hotta*, which to Translate, is, *not i have*, instead of, *i have not*.

Belan-

Belangande thet Americaniſke Landet Virginia, och then nu för tijden ſå kallade Provincien Penſylvania, ſå är thet Anno 1479. vptäckt af Sebaſtian Cabot en Portugiſiſk Mann / och ſedermehra flere thes kringliggiande Öar beſökte af then berömmelige Franciſcus Drake, ſamt Sir Walter Rawleigh, ſom til Landſens cultiverande myckin flijt anwändt hafwa; theribland och then Swänſke Colonien, ſom ifrån begynnelſen af thetta Seculo ſin hemwiſt å then orten hafft/ för theß oſparde mödo och arbete / ett lofligit beröm ſig förwärfwat / förmälandes Sir William Penn med theße ord om them/pag.106. I muſt needs commend the Swedes reſpect to Authority, and Kind behaviour to the Engliſh; they do not degenerate from the old Friendſhip between both Kingdoms. As they are People proper and ſtrong of Body, ſo they have fine children, and almoſt every houſe full; rare to find one of them without three or four Boys, and as many Girls; ſome ſix, ſeven and eight Sons: And i muſt do them that right, I ſee few young men more *ſober and laborious*. Wijd hwilket tilfälle man här billigt nämner / at både thetta

thetta och flere Americaniſke Länder / haf-
wa långt för the ofwannämde tijder / wa-
rit af theße Nordiſka Länders inwåhnare /
wid paß Anno Chriſti 996. beſeglat och
bebodt / af hwilkom thet ock warit kallat
Winland thet Goda / och **Skrälinga-
land** / ſom the Nordländſke Skriffter /
och ſärdeles Berger Abot vthi then ſtora
Konung Olof Trygwaſons Hiſtoria be-
tygar ; hwar af ett gammalt Manuſcript
här vthi Kongl. Antiquitets Archivo förwa-
ras / dervthur man / för korthet ſkul allenaſt
thetta wittnesbörd nu framdraga wil: *Cap.
278. Fra Landafundi Leifs Eyriksſonar.* Biarni
Heriulfsſon kom utan af Grænlandi a fund
Eyricks Jarls,--ſeigir Biarni fra ferdum ſi-
num er han Hafdi land ſed,-Leifur ſon Ey-
riks ur Brattahlid (er firſt fann Grænland)
for a fund Biarna Heriulfſonar og keipti
Skip at honom,-Leifur riedz til Skips og
felagar hans med honum, halfur fiorde tu-
gur manna,-their lietu i haf thegar their
voru buner, og fundu Land thad fyrſt er
their Biarne fundu ſidan,-Joklar mikler
voru thar alt hid efra enn ſem ein hella
være allt ifra ſianum og til Joklanna,-Lei-
fur mællti tha, eg mun nu gefa nafn Lan-
din

dinu og kalla Helluland,-their fundu annad Land,-thad Land var ſliett og ſkogvaxit og ſandar hviter vida,-tha mællti Leifur af Koſtum ſkal theſſu Landi nafn gefa og kalla Markland,-their ſigldu i haf og ſau Land og logdu ad Landi,-toku thad rad ſidan at buaſt thar um than vetur,-hvorki ſkorti thar lax i vatninu nie anni og ſtærre enn their hofdu fyrr ſied,-their ſkifta lithi i tvo ſtadi ok lata kanna Land,-Tyrkur fann Winvid og Winber,-their leſa vinber og hoggva Vinvid,-Sva er ſagt, at epter thad batur theira var fullur af Vijnberium, var hoggvin furmur a Skipit, ok er vorar tha biugguſt their ok ſigldu i burt, ok gaf Leifur Landinu nafn eftir Landskoſtum, ok kalladi WINLAND, ſigla ſidan i haf ok gaf theim byr, thar til er their ſia Grænland, ok fioll under Joklum.

Widare läſes därſammeſtädes Cap. 280. *Fra Winlandsferd Thorvalldar Eijriksſijni brodur Leifs med thriatiju manna, og fra Skrælingium a Winlandi.* Cap. 281. *fra Thorſteini Eijriksſijni og hans Winlandsferd.* Cap. 282. och 283. *Fra Thorfinni Karls efni er hann kom til Winlands, og fra Skrælingium.* Cap. 284. *fra Freijdiſe Eijriks dottur og Winlands ferd hennar.* Thet ſamma läſes ocksä vthi then

gamla

gamla Grænlandz Annal Cap. 11. *Leifur skilst vid Olaf Kong Tryggvason, fer (fra Noreg) til Grænlands og finnur Winland hid goda.* -Leifur lætur nu i haf og er leingi uti, og hitti a Lond thau er hann atti aungua won a, woru thar hveiti-akrar sialfsaner og winwidur waxin, thar voru og thau trie er Mosur heita, og hofdu their af ollu thessu med sier nockur merki, sum trie so mikil, ad i hus voru logd. Thetta hefur verid Winland hid goda, sem their Thorfinnar Karls efne fundu sidar, thvi ollum theim merkium ber samann.

I lijka motto kan thersammastädes läsas Cap. 18. och 19. *Fra Winlands ferd Thorfins Karlsefnis og hans fielaga, og fra eijde London og Joklum i Nordur og Vesturhafe.* samt Cap. 21. & seq. *Fra Giædum Winlands og Skrælingium.* &c.

Men Gud förlåne sina Nåd til thes heliga Ords vthwidgande och Evangelii förkunnande vthi all land / at jämwål thet Folcket som i mörkret wandra / måtte see itt stoort lius / och öfwer them som boo i mörko Lande / skijne thet klarliga !!

CATE-

CATECHESIS,

Hátte Pæmyy ſuhwijvan chínti-
cha mamaræckhíckan.

Catechiſmus LUTHERI, ſom innehåller Summan och kiårnan af then Hel. Skrift.

SEnáckát chirũna Niſſiaa-
nus, Pinâættæt ock Âquæt-
tæt, ock pyri Renáppi,
chéko mátta nitáto chín-
tika mamaræckhíckan,
Thæræn chíſbo Simoác-
kan, mâchæærick, mâchijrick Sacchee-
mans, nirũna hωrítt MANÉTTOS.

Sålunda ſkole edre barn/Söner och Döttrar/ vnga dråger och pij-
gor/ ſamt flere andre Menniſkior/
ſnarligen befliita ſig om at låra the
Tijo Buden/ then mâchta ſtora
HERrans wår Gudz. Verſio.

A Hu-

Huru man må vngt folck enfaldeligen förehålla Tijo Gudz Bud.

Tæræn Hâcquæssung Saccheemans, chísbo SIMÂCKAN.

Thet förſta Catechiſmi ſtycket om Tijo Gudz Bud.

I. Chiutte

Chísbo Simóckan.

Thet Förſta Budet.

Chijr mátta pyri Hocquæsſungz Saccheeman tahóttamen.

LUTH. & Verſio.

Tu ſkalt inga andra Gudar hafwa för mig.

Chéko pæntor chijr jũni ? Rũe.

Nijr ſuhwijvan Renáppi, hátte Niſſiaanus hwiſáſſe, móchij, nijr quinkijnamen jũni móchijrick Saccheeman, Hócquæssungz hωritt MANÉTTO, tahóttamen, pyri, chéko Hócquæſſung ock Hácking hátte, ock nijr pátton ſuhwijvan nijre Nóóton ock chéko nijr paéntor, thaan únnár nirũna Vínckan MANÉTTO hũa.

Huru förſtår tu thetta ? Sâg.

Verſio. **Wi alla Menniſkior / ſkole hafwa en**

en barnslig fruchtan / ja thet skal wara wår lust / at wij thenna stora GUden / älskom mehr / än alt thet himmelen / och thenna jorden innehafwa / och att wij sättja all wår troo och tillijt till thenna wår nådefulle GUd allena.

Hwad är thet ? Swar.

Wi skole öfwer all ting fruchta och älska Gud / och sättja all troo och lijt till honom. LUTH.

II. Nissa

Chísbo Simóckan.

Chijr matta maranijro manúnckus, chi-r̃naSACCHEEMANS,horít MANÉTTOS Rωaénse : Konna, j̃ni machijrick Sacheeman, hωrítt MANÉTTO, matta renáckót tahóttamen ; suck, bakánta ock bakíttan.

Thet Andra Budet.

Tu skalt icke mißbruka tins HErres GUdz Namn ; ty then stora HErren GUd behagar intet sådant; vtan straffar och förkastar. Versio.

LUTH.

Tu skalt icke mißbruka HErrans tins GUDz Namn / ty HErren skal icke låta honom blifwa ostraffat / som hans Namn mißbrukar.

Chéko pæntor chijr jw̃ni ? Rw̃e.

Nijr ſuhwijvan Renáppi, hátte Niſſiaanus hwiſásſi, ock tahoáttamen móchijrick Saccheeman, Hócquæſſungz hœritt Manétto, Kónna nyr mátta chichíttœn, mátta quirútteme taani únnar hœritt Sacchemans, MANÉTTOS Rœaénſe, mátta nijr manúm charakítte, mátta nijr Krw̃ni, mátta nijr mataétt maranijto : ſuck ſinga nijr quina múnda, ock ánger, apítzi nijr ſkameera taan jw̃ni móchijrick Saccheemans, hœritt MANETTOS Roaénſe, rw̃e: Kéne ítta, ock nijr maranijto Chíntika ſhéu.

Huru förſtår tu thetta ? Säg.

Verſio.

Wij alla Menniſkior / ſkole hafwa en barnſlig fruchtan / och ſkolom álſka / then ſtora HErran / himelens och jordenes gode GUD / ſå at wij icke

icke bannas / icke heller swärje wijd thenne gode Gudz Namn / icke skole wi wara argsinte / icke liuga / eller giöra något annat som intet duger; vtan / när wi bliffve siuka / och tå wij komma i dödznöden / skolom wij strax löpa til then stora HErrans Gudz Namn / giörandes tacksäijelser / böner och lof altijd.

Hwad är thet? Swar.

Wij skole fruchta och älska GUD / så att wij icke bannas eller swärje wijd hans Namn / icke bruke truldom / liuge eller bedrage: Vtan åkalle thet i all nöd / bidje / tacke och lofwe. LUTH.

III. Náchha

Chisbo Simóckan.

Ciuttas Chisvickingh, chijr hackkihäckangh, ock quisckaamen Tahchan mosiut-

tamen MWS, quíramen Lamaéæs óck pyri renáckot maranijto, máttá Nisſas Chiſchvíckingh maranijto, unnarta hóttamen mochæærick, mochijrick nirw̃na hwritt Sacheeman, Hocquæsſung. MANETTO.

Thet Tredie Budet.

Verſio. Sex dagar ſkal tu plantera och hugga hwed/jaga/fiſkia/och annat mehr ſådant arbeta; Men then ſiunde dagen/ ſkall tu intet arbete drijfwa/ vtan hålla Gudztiänſtens wördning/med alfwar och flijt/thet wil Gud och behagar honom wäl.

LUTH. **Tu ſkalt helga hwijlodagen.**

Chéko paéntor chijr jw̃ni? Rw̃e.

Nijr ſuhwijvan Renáppi, hátte Nisſianus hwiſaſſe, ock tahóttamen móchijrick Sacheemán, Hócquæsſungz ock Háckingz hwritt MANÉTTO. Kónna, nijr mátta bakíttan, chéko tírue Chíntika Saccheeman, ock chéko nirw̃na móchijrick Saccheeman Hockuaésſungs Manétto rw̃e-ſuck, jw̃ni oráti múckan nijr quinkijnamen chíntika, tahóttamen Chriſtáu, ock quíramen apítzi pæntore.

Zuru

Huru förstår tu thetta ? Såg.

Wij alla Menniskior skole hafwa en barnslig fruchtan / och skolom älska then store HErren / himmelens och jordenes gode Gud / så att wij icke förachta thet som läres af Prästen / och hwad wår stora HErre / himmelens Gud talar / vthan thet ordet skole wij hålla heligt / giärna thet höra / och beflijta oß foort / thet til att begrijpa / (förstå och lära.) Verſio.

Hwad år thet ? Swar.

Wij skole fruchta och älska Gud / så att wij icke förachte Predikan och hans ord / vtan hålla thet heligt / höra thet giärna och lära. LUTH.

IV. Næuwo

Chísbo Simóckan.

Chijk chijre Nõk ock chijre Anna, móchæærick tahottamen, ock maranijto huritt jõni, kéko chijr nitaato, kótz chijk mátta fixi anckaróppsuck taan Rhóómo thaani Hackingh chichæ. Thet

Thet Fierde Budet.

Verſio. Tu ſkalt tin Fader och tina Moder ſtorligen ålſka / och giöra wäl emot them ſå myckit tu kan / på thet tu icke brått ſkal dööe ; vtan länge på jordene få lefwa.

LUTH. **Tu ſkalt hedra tin Fader och tina Moder / på thet tu må länge lefwa på jordene.**

Chéko paéntor chijr jũni ? Rũe.

Nijr ſuhwijvan Renáppi, hátte Niſſiaanus hwiſásſi, ock tahóttamen móchijrick Saccheeman, Hócquaésſungz ock Háckingz hũrítt Manétto, Kónna nijr nirũna Nũk ock Ánna, ock Saccheeman, mátta ſinkáttan, ock mátta ſiríngue maranijto, ſuck, chéko nijr nitaato, urítt maranijto jũni Hirúſſus ock Hũuſis, nirũna Nũk ock Ánna, ock nijre Saccheeman, ſheû nijr maranijto, nijr ock jũni móchórick tahóttamen, ock maranijto ranckúnti, chéko nijr paéntor jũni tahoáttamen, ock nijr næmæn jũni ſheû.

Verſio. Huru förſtår tu thetta? Såg. Wi alla Menniſkior / ſkole hafwa en

en barnslig fruchtan / och skolom ålska / then store HErren / himmelens och jordenes gode Gud / så att wij wåra Fäder och Mödrar och Herrar / icke förachte eller förtörne / vtan alt godt / åhra och tiänst / som wij kunnom bewijsa theße åldrige mån och gamla qwinnor / wår Fader och Moder / samt wåra herrar och förmån / thet skole wij giärna giöra ; wij skole myckit hålla af them / och tiäna til wiljes / alt thet wij förstå / them wara till godt behag / och hafwa them för ögon.

Hwad är thet ? Swar.

LUTH.

Wij skole fruchta och ålska Gud / så att wij wåra Föräldrar och Herrar icke förachte eller förtörne; vthan hålle them i wördning / tiäne them / lyde them / ålske och hafwe them för ögonen.

V. Pa-

V. Pareenah

Chisbo Simóckan.

Chijk mátta bakánta ankaróppan, chirõna Renappi.

Thet Femte Budet.

Verſio. Tu ſkalt icke ſlå ihiål tinnåſta.

LUTH. **Tu ſkalt icke dråpa.**

Chéko paéntor chijr jõni? Rõe.

Nijr ſuhwijvan Renappi, hátte nisſiáanus hwiſaſſi, ock tahóttamen, móchirick Saccheeman, Hocquaéſungz ock Háchingz hørítt Manétto, Kónna nijr, matta chéko manúnckus maranijto nirõna Nitáppi, thaan Kíckhæ, ock mátta ſevaraénda maranijto: ſuck maranijto urítt, chéko Nitáppe tahóttamen, ſinga ock mina másſo anger hátte.

Huru förſtår tu thetta? Såg.

Verſio. **Wij alla Menniſkior / ſkole hafwa en barnslig fruchtan / och ſkolom ålſka / then ſtore HErren / himmelens och jordenes gode GUD / ſå att wij intet ondt tilfoge wårom Nåſta til hans lijf / eller honom emot bryte ; vthan giørom wår Nåſta**

Nåsta godt i alt hwad han betarfwar/ som och då når han är stadder i någon lijfzfara och dödznöd.

Hwad är thet? Swar.

Wij skole fruchta och ålska Gud/ så att wij ingen skada giöra wårom nåsta til hans lijf/ eller honom emot bryte; uthan hiålpe och förfodre honom i all hans lijfs nöd. LUTH.

VI. Ciúttas.

Chisbo Simóckan.

Chijr mátta maranijto PWroáquæ.

Thet Siette Budet.

Tu skalt icke giöra hoor. LUTH. & Verſio.

Chéko paéntor chijr jũni? Rũe.

Nijr ſuhwijvan Renáppi, hátte Nisſiaanus hwiſasſi, ock tahóttamen móchijrick Saccheeman, Hócquæsſungz ock Háckingz hwrítt Manétto, Kónna nijr hurítt, ock mátta mataétt Chíckhæ hátte, ſinga nijr rũe,

rẽe, ock ſinga nijr chéko maranijto, ock ſuhwijvan Rheenus tahóttamen chijr Nitérvus, ock ſuhwijvan Nitérvus, tahóttamen chijre Rheenus, ock maranijto chéko chijre Rheenus hätte ſaminácköt.

Huru förſtår tu thetta? Säg:

Verſio. Wij alla Menniſkior / ſkole hafwa en barnslig fruchtan / och ſkolom älſka then ſtore HErren / himmelens och jordenes gode Gud / ſå wij itt renligit och tuchtigt / och icke något orenligit och otuchtigt lefwerne föra / antingen når wij tale eller något giöre / och att hwar och en Man / älſkar ſin huſtru: Hwar och en Huſtru / ſkal ock älſka ſin man / och ſtälla ſig emot honom tilbörligen / ſom honom kan wäl behaga.

Hwad är thet? Swar.

LUTH. Wij ſkole fruchta och älſka Gud / ſå att wij före ett renligit och tuchtigt lefwerne / både med ord och giär-

giårningar / och att hwar och en älskar och åhrar sin åchta Maka.

VII. Nisſas

Chisbo Simóckan.

Chijr mátta KommWta.

Thet Siunde Budet.

Tu ſkalt icke ſtiåla.

LUTH. & Verſio.

Cheko pántor chijr jũni ? Rũe.

Nijr ſuhwijvan Renáppi hátte Nisſiaanus hvviſásſi, ock tahóttamen móchyrick Saccheeman, Hocquaéſungz ock Háckingz hωrítt Manétto, Kónna nijr nirũna Nitáppi Zaéband, ock chéko pijri hátte mátta kommvvta, ock mátta krũni, tírue, urítt, urítt, chéko mattarútti chijk hatteû máramæn : ſuck, nijr maranijto renáckot : chéko Renáppi hátte máramen, hatteû, ock chéko pijri urítt hátte, hatteû, mátta nijr manunckus.

Huru förſtår tu thetta ? Såg.

Wij alla menniſkior ſkole hafwa en barnslig fruchtan / och ſkolom älſka then ſtore HErren / himmelens och jordenes gode Gud / ſå at wi wår näſta

Verſio.

näſta hans penningar / eller hwad mehra han åger / icke borttaga / eller liuga / ſåijandes / thet duger / thet år godt / hwilket godz doch intet duger / ſom wij ha till att handla och wandla med : vthan förhiälpe ther til / att hwad wår näſta har till att handla / thet hafwi / och hwad mehra godt han åger / thet ågi / och wij platt intet honom miſſvnna.

Zwad år thet? Swar

LUTH. **Wij ſkole fruchta och älſka Gud / ſå att wij wår näſta hans penningar eller ägodelar icke borttage / eller med falſke wahzor och handel til oß komme : vthan förhiälpe tår til / at hans godz och näring må warda förökat och beſkärmat.**

VIII. Haas

Chísbo Simóckan.

Chijr

Chijr mátta krõni; ſuck chéko chijr rõe, kítzi rõe.

Thet Ottonde Budet.

Tu ſkalt icke liuga / vtan ehwad tu talar / ſå ſkal tu ſanningen tala. Verſio.

Tu ſkalt icke båra falſkt wittnesbörd emot tin nåſta. LUTH.

Chéko paéntor chijr jõni? Rõe.

Nijr ſuhvvijvan Renáppi, hátte Nisſiaanus hvviſasſi, ock tahóttamen mochijrick Saccheeman, Hocquaésſungz ock Hackingz hørítt Manétto, Kónna nijr mátta Krõni, thaan pijri Renáppi, mátta nijr manúm charachitte, mátta nijr manúnckus rõe, ſinga Renáppi Rõénſe ſimáckot: ſuck nijr rõe, jõni matta manúnckus, nijr rõe hurítt Nitáppe, ock ſuhvvijvan chéko nijr rõe, hurítt rõe thaan ſaminácckot.

Huru förſtår tu thetta? Såg:

Wij alla menniſkior ſkole hafwa en barnslig fruchtan / och ſkolom ålſka then ſtore HErren / himmelens och jordenes gode Gud / ſå at wi icke fal- Verſio.

falſkeligen beliuge någon menniſkia / at wi icke äre förrådare / att wij icke tale något ondt om wår näſta i hans frånwaro / och att wij icke ſkämma wår näſtas namn: vthan wij ſkolom ſäija: then Menniſkian / är intet ſå ond; Wij ſkole tala godt om wår näſta / och altſammans thet wij tale / ſkall / och bör wara godt taal om honom / alt til thet bäſta.

Hwad är thet? Swar:

LUTH. **Wi ſkole fruchta och älſka GUD / ſå att wij icke falſkeligen beliuge / förråde / baktale wår Näſta / och komma honom ondt rychte på: vthan ſkole vrſaka honom / tala godt om honom / och wända all ting til thet bäſta.**

IX. *Paéſchun*

Chísbo Simóckan.

Chijr mátta táhóttamen vickchõmen pijri Renáppi.

Thet Nionde Budet.

Tu ſkalt icke hafwa luſt til tin Náſtas hus. LUTH. & Verſio.

Chéko pántor chijr jõni? Rõe.

Nijr ſuhwijvan Renáppi, hátte Nisſiaanus hwiſasſi, ock tahóttamen móchirick Saccheeman, Hóckuaésſungz ock Háckingz hõritt Manétto, Kóuna, nijr mátta rõe: Renáppi pætton rankunti chéko chijr hátte ock wicking, renáckót nijr mátta taîman Konmwta, ock rõe: jõni nirõna: ock nijr krõni: ſuck nijr maranijto, Kónna Renáppi chéko hátte, hatteû, ock maranijto urítt.

Huru förſtår tu thetta? Säg.

Wij alla Menniſkior / ſkole hafwa en barnslig fruchtan / och ſkolom álſka then ſtora HErren / himelens och jordenes Gud / ſå at wi icke ſätje áth någon / gif mig tina ſaker / hwad tu åger / och titt huus och hem; ſå- Verſio.

dant skole wij intet taga med orätta på något olofligit sätt / säijandes ; thet hörer mig til / och är kan skee intet sant : vtan wij skole wara honom behiälpelige / at hwad han äger / thet må han äga / (och nyttja wäl.)

Hwad är thet? Swar:

LUTH. Wij skole fruchta och älska Gud / so at wij icke med list stå efter wår Nästes arf och egit eller huus / och komma thet vnder oß med något skeen / såsom thet skeder med rätten : vtan wij skole wara honom behielpelige / at han må sitt behålla och besittja.

X. Thaéræn

Chísbo Simóckan.

Chijr mátta tahóttamen Nitérvus pijri

Rhé-

Rhénus, ock mátta Renáppi chalebackſchéti Pinóaéttæt, mátta Âquaéttæt chalebackſchaétti, mátta móchijrick mws, ock mátta chéko Renáppi hátte, chijr tahóttamen.

Thet Tijonde Budet.

Tu ſkalt icke begiåra ens annars mans huſtru / icke heller hans tienare/ icke tienarinno/ ocke oxa/åſna/ och icke något thet honom tilhörer. Verſio.

Tu ſkalt icke begiåra tins näſtas huſtru / hans tienare eller tienarinno / oxa/ åſna / eller hwad ſom hålſt honom tilhörer. LUTH.

Chéko paéntor chijr jũni ? Rũe.

Nijr ſuhwijvan Renáppi, hatte Niſſiaanus hwiſasſi, ock tahóttamen móchirick Saccheeman, Hócquaésſungz ock Háckingz Manétto, Kónna nijr mátta taíman Kommwta, pijti Rheenus Nitervus, ock mátta kalebackſchétti Pinaéttet, mátta kalebackſchétti Âquaéttæt, ſuck kónna maranijto, renáckot Nitérvus, Pinóaéttet

ock Aquaättæt, mátta mátzi, ſuck háppi ock maránijto chéko Rheenus tijrue.

Huru förſtår tu thetta? Såg.

Verſio. Wij alla menniſkior/ſkole hafwa en barnslig fruchtan / och ſkolom ålſka then ſtora HErren / himmelens och jordenes gode Gud / ſå at wij icke draga / locka eller tubba/ ifrån någon man / hans huſtru/ eller tienſtedráng / eller tienſtepijga; vtan heller hiälpe til / att huſtrun/ dránger och pijgor / icke gå ſin koos/ vtan blifwa och giöra / hwad husbonden befaller / och the åro plichtige.

Hwad är thet ? Swar.

LUTH. Wij ſkole fruchta och ålſka Gud / ſå att wij icke drage/ locke eller tubbe ifrån wår näſta/ hans huſtru eller tienſtefolck ꝛc. vtan heller hielpe til/ att the måge blifwa

wa och giöra hwad the äro plichtige.

Chéko rẽe kinz, móchæærick, móchijrick Saccheeman, Hócquaésſungz ock Háckingz hæritt MANETTO, peeri jẽni ſuhpvvijvan chisho Simóckan?

Rẽe.

Nijr móchijrick SACCHEEMAN, Hócquaésſungz ock Háckingz, chirẽna hẽritt ock ſittane Manétto, taan bakánta Renáppi ſevaraénda, minamærſo, ock ankaróp, nijr quijramen chéko chirẽna Nẽk ock Anna, hátte mátta hulijk maranijto, thaan Nisſiaanus, úſka náchha ock næûwo Hísſemis, kónna, mátta jẽni tahóttamen nijre. Ock nijr maranijto tahóttamen, thaan móchæærick, móchæærick thæræn cutábpach, thaan jẽni chéko tahóttamen nijr, ock maranijto jẽni nirẽna, hurít chisbo Simóckan.

Hwad ſäger nu then mächta ſtora HERren/himmelens och jordenes gode Gud / om all thenna Buden? Säg.

Jag HErren tin Gud/ är en wäldig och ſtarck hämmare / til at ſlå menniſkian med bedröfwelſe / ſiukdom och döden; Jag ſöker thet tin

Verſio

Fader och Moder hafwa illa giordt/ in på Barnen/ alt in til tredje och fierde slächte/ therföre at the intet älska mig. Och jag giör barmhertighet in til många/ många gångor Tijo hundrade/ på them som mig älska/ och giöra efter theße mine skône Bud.

Hwad säger nu GUD om all thenna Buden? Swar: Thet säger han:

LUTH. Jag HErren tin Gud/ är en starck hämnare/ then som söker Fädernas miß-giärning in på barnen/ alt in til tridie och fierde leed/ the som mig hata. Och giör barmhertighet in till mång tusend/ på them/ som mig älska och hålla min Bud.

Chéko paéntor chijr jŵni ? Rŵe.
Móchijrick Saccheeman, Hócquaés-
sungz

ſungz ock Háckingz hærít Manétto, póho: níjr apítzi bakánta ſuhwijvan Renáppi, chéko jõni chíſbo Simóckan, mátta maranijto : Kónna ock nijr Renáppi, móchæærick hwiſaſſe hátte, ſínga jõni móchæærick móchijrick Saminácka Manétto ſiríngue, ock nijr mátta bakíttan, jõni hurítt thæræn chíſbo Simóckan: Kónna jõni Saminácko Manétto, tírue, nijr pætton núſko, nirõna móchijrick, tahóttamen, ock ſuhwijvan hurítt, ſuhwijvan Renáppi, cheko jõni chíſbo Simóckan, tahóttamen maranijto. Kótz mátta, ock nijr tahóttamen jõni móchijrick Saccheeman, Hócquæsſungz ock Hackingz hõrítt Manétto, ock tahóttamen maranijto jõni móchijrick Saccheemans, hõritt Manéttos chíſbo Simóckan.

Huru förſtår tu thetta? Säg.

Gud ropar: Jag will ofördöfwat ſtraffa / alla them ſom thenna buden icke giöra / hwarföre och wij menniſkior / ſkole oß myckit befruchta / när then härlige Guden wredgas öfwer oß / ſå att wij icke förachte ſamme buden; ty then härlige Guden ſäger / jag ſkänker min ſtora kärlek och alt godt / allom menniſkiom / hwilka theſſe mine Bud giärna ſtål- Verſio.

la i wårket. Hwarföre icke skulle och wij tå älska then store HErren/ himmelens och jordenes gode Gud igen/ och giärna giöra efter thenne store HErrans och goda Gudens bud.

Hwad är thet? Swar.

LUTH.

Gud hotar at wilja straffa alla them / som thenna Boden öfwerträda: therföre skole wi fruchta för hans wrede/ så at wij icke bryte emot hans bod; men sina nåd och alt godt lofwar han them allom/ som thenna boden hålla. Therföre skole wij älska honom/ och gärna giöra efter hans bod.

Réna-

Renáckot chirũna Nisſiaanus pinoættæt, ãquaéttæt ock pijri Renáppi, chéko mátta nitato chíntika mamarækckhickan, qui ſixi quíramen pæntũre nóoton.

Sålunda ſkole edre Barn / Söner och Döttrar / vnga Drå其nger och Pigor / ſamt flere andre Menniſkior / ſnarligen befliita ſig om att låra Troon. Verſio.

Huru man må vngt folck enfaldeligen förehålla.

Trones Artiklar.

I. Ciutte Nóóton,

Peeri ſuhwijvan, quinætzi nitaato maranijto.

Then Förſta Artickelen

Om Skapelſen /

Eller all ting / huru wijſligen the åro giorde.

NIjr nóóto, taani móchyrick Sacchee-man, Hócquaésſungz ock Hackingz Wínckan Manétto Nũk, ſuhwij

ſuhwij ſuhwijvan manotúttut taan maranijto, jẽni móchyrick Hocquaésſung ock unnar móchyrick Hácking, ock ſuhvvijvan quinaétzi nitaato maranijto.

Verſio. **Jag tror på then ſtora HErran/ himmelens och jordenes gode Gud Fader/ alla/alla tings allwiſe Skapare/ then ſtora himẽlens och thenna widtbegrepna jordenes/ med alt thet ſom the innehafwa.**

LUTH. **Jag tror på Gud Fader alzmächtigan/ himmelens och jordenes Skapare.**

Chéko pæntor chijr jẽni? Rẽe.

Nijr nóóto, móchijrick Saccheemän, Hocquaésſungz ock Hácking hẽritt Manétto, hátte nijre maranijto, ock ſuhvvijvan Hocquaésſung ock Hácking, ock ſuhvvijvan chéko Hocquaésſung ock Hácking hattéu, ock hátte paétton nijre nútsko, nirẽna jẽs ock chícko, nísſa Skinck, nísſa Hittaaock, ock ſuhvvijvan chéko nirẽna jẽs hátte, Tritææ ock chéko chícko, hátte renáckot ock jẽni vínckan Manétto, ſheû tahóttamen hicka oraaton. Pætton ock nijre ſheû nútſko móchirick Qvvijvan ock Mítzi, Wickẽmen ock

Wic-

Wicking, Nitérvus ock Nisſiaanus, Tutæænung ock Hackiháckan, ock ſuhvvijvan, cheko nijr matta hátte, taan nijre chíckhæ: jõni, hícka oraaton nijr, uſka ſuhvvijvan mátta hulijk. Ock renáckot ſuhvvivan úſka móchyrick tahóttamen ock Nõkz chítto, mátta naémæn taan nirõna Sijband: Kótz ock nijr ſheû rõe: Keene, Keene ítta nirõna tahóttamen Hocquaésſung Nõk, chéko chijr rõe, jõni nijr apitzi ſaminácket hátte ſheû thaan maranijto. Jõni Kítzi, Kítzi.

Huru förſtår tu thetta? Säg.

Jag troor att Gud hafwer mig ſkapat / och hela himmelen ſamt jorden / med alt thet himmel och jord innehafwa / och hafwer gifwit mig kropp och ſiål / ögon / öron / och alla lemmar ſom min kropp hafwer / förnuft och alt hwad ſiålen tilhörer; hwilket och then barmhertige Gud altijd wijd macht håller. Beſörjer mig och dageliga med kläder och föda / hus och hem / huſtru och barn / boo och bohag / och alt thet jag behöfwer til mitt lijfs uppehålle. Beſkiärmer och bewarar mig för ſkada / farlighet och alt ondt. Och thet alt

Verſio.

alt af sine blotta kiärlek och Faderliga godhet / icke seendes til min förskyllan eller wärdighet: För hwilket alt / jag altid säger honom lof och tack / minom kiäre himelske Fader; Hwad han befaller / thet skal jag ock ganska giärna altid göra / utan försummelse. Thet är wißerliga sant.

Hwad är thet? Swar.

LUTH. Jag tror att Gud hafwer mig skapat och all Creatur / gifwit mig kropp och siål / ögon / öron och alla lemmar / förnuft och all sinne / och att han ännu thet håller wid macht. Ther till förjer mig rijkeliga och dageliga med kläder och föda / huus och hem / hustru och barn / boo och

bo-

bohag / och alt thet jag till tim̃elig näring behöfwer: Beskiärmer och bewarar mig för skada och farlighet och alt ondt: Och thet alt vtaf sina blotta nåd och Faderliga godhet / vtan all min förskyllan och wärdighet: För hwilket alt jag plichtig är honom tacka och lofwa / lydig wara och tiena; thet är wißerliga sant.

II. *Nissa Nóóton*

Peeri móchyrick Saccheemans Hocquaéssungz ock Háckingz hõrítt Manéttos, Nõks, Nissiaanus JESV CHRISTO, ock chéko Samináckot jõni hátte maranijto, suhvvijvan Renáppi.

Then Andra Artickeln

Om Återlösningen /

Eller

Eller Guds Son JEsu Christo/ och the wälgiärningar han hafwer bewijsat/ hela menniſkio ſlächtet.

Nijr Nóóto ocʀ tháni JESUM CHRISTUM,naéchʀomæ hõa Nisſiaanus, nitõna móchæærickʀ, móchijrickʀ Saccheeman; unnar Nisſiaanús, thaan naéchkomæ jõs. hátte hørítt chíntiʀa Manétto maranijto. chiſſickøn thaan hørítt Âquaéttæt Mari U'nnar Nisſiaanus, hatteũ móchijrick mænamaérſo, vvónni Pontio Pilato. Híttock renáckot † thaato, anckaropp ocʀ Háckʀing tháto. Mátzi Rómungue utholyy, thaan Manúm charachítte manúncus Manéttos mõchyrickʀ taénda. Náchha chiſckvíckingh ſippáhe entami. Mátzi thaan jõni móchijrick hørít Hocquaésſung uthólyy. Mattápping hørítt Laénſʀan móchijrick Nõks, Saccheemans quinaétzi nitaato, ſuhvvijvan maranijto. Taan æmpaa, mochijrick Simóckan maranijto ſuhvvijvan Renáppi, chéko chíckhæ ock chéko anckaróppan.

Verſio. Jag tror ock på JEſum Chriſtum/ hans enda Son/ wår HErra. Thenna Sonen (på mandomſens wågnar/) hafwer then gode Helige Ande/ aflat. Födder af Jungfru

fru Maria. Samma Son/ leed nyckin pyno/ vnder Pontio Pilato; Blef korßfäster/ döder/ och sedan begrafwen. Han nedersteg til then stygga onde andans faslige eld. På tredje dagen bittida stod han vpp; och vpsteg til himmelen/ sittjandes på härliga handen/ then stora Fadrens/ som är en mächta wijs HErre till att giöra all ting. Tådan igen kommandes/ then stora domen til att hålla/ öfwer alla menniskior/ både lefwandes och döda.

Jag tror och på JEsum Christum/ hans enda Son wår HErra. Hwilken aflad är af then Helige Anda. Födder af Jungfru Maria. Pijnter vnder Pontio Pilato. Korsfäster/ döder och begrafwen. Nederstigen til helfwetit. LUTH.

På

På tridje dagen vpstånden igen ifrån the döda. Vpstigen til himbla. Sittiandes på Alzmächtig Gudz Faders högka hand. Tådan igen kom̃andes / til at döma lefvandes och döda.

Chéko paéntor chijr jõni ? Rõe.

Nijr nóóto, JESUS CHRISTUS, móchijrick Saccheeman, Hocquaésſungz ock Hackingz hœrítt Manétto, Kitzi chiſíckœn thaan Nõk Hócquaésſungz, úſka Rhóómo, ock jõni Kítzi Renáppi, chiſíckœn thaan hœrítt Âquaéttæt Maria, nirõna Saccheeman, vónni, hátte quijramen nijr, mattarútti Renáppi, úſka ſuhvvijvan chéko nijr mataétt hátte maranijto, úſka ankaroppán ock úſka manúnckus Manéttos Sittane, ock renáckot matta móquæærd maéckæck Aſſaén, ock mátta hurítt vopæck Aſſaén: Suck chijr, hátte máramænnijr, chijre hœrítt ock Saminácko Mock, ock chijre hœrítt Anckaróppan ock Minamáerſo: Kónna nijr chirõna Hísſimus, háppi ock

ock chickhæ, Wónni chijr, thaani jẅni hẅritt móchijrick Hócquaésſung chijre tutæænung, ock nijr maranijto chéko chijr tahõttamen thaan Rhõõmo hurítt, renäckot chijr, úſka anckaropp entaami, chíckhæ ock ſuhvvijvan tutæænung hátte thaan Rhõmo. Jẅni Kítzi, Kítzi.

Huru förſtår tu thetta? Säg:

Jag troor at JEſus Chriſtus är ſanner GUD / födder af Fadrenom i ewighet / och at han är ſanner Menniſkia / född af Jungfru Maria / och är min HErre; han hafwer förloßat mig förtappade och platt odugſe menniſkia / ifrån alt thet onda jag hafwer bedrifwit / ifrån döden / och then onde andans macht; Och ſådant icke med thet dyra röda gullet / icke heller med thet wackra hwijta ſilfret; vtan hafwer igen kiöpt mig med ſitt heliga och dyrbareſta blod / och med ſin oſkyldige pijno och död: på thet jag hans egen wara ſkal / blifwa och lefwa vnder honom i himmelen hans rijke. Och jag ſkal giöra / alt thet honom behagar / vtan ända. Så-

Verſio.

som han af döda vpstånden är / lefwer och alt rijke behåller i Ewighet. Thet är wißerliga sant.

Hwad är thet ? Swar.

LUTH. Jag troor at JEsus Christus är sanner GUD/ födder af Fadrenom i ewighet / och theßlikes sanner Menniſkia/ född af Jungfru Maria/ är min HErre/ hwilken mig förtappade och fördömde menniſkia/ förloßat/ förwärfwat och wunnit hafwer/ ifrån alla synder / ifrån döden och diefwulens wåld / icke med guld eller ſilfwer : vthan med ſitt helga och dyra Blod / och med ſin oſkyldige

ge Pino och Dööd: På thet
jag ſkal wara hans egen /
bliſwa och lefwa vnder ho-
nom i hans Rijke. Och ho-
nom tiena i ewig Rättfär-
dighet / Meenlöshet och
Saligbet. Såſom han af
döda vpstånden är / lefwer
och regnerar i ewighet:
Thet är wißerliga ſant.

III. Náchha Nóóton.

Peeri hœritt chíntika.

Then Tridie Artickelen /

Om Helgelſen.

Nijr nóóto thaani hœritt chintika Ma-
étto. Cútte hœritt Mamaræckhíckan.
haan ſuhwijvan Renáppi, chíntika mara-
ijto. Nijr nóóto, chíntika Renáppi Si-
óckan. Nóóto, ſinga nijr matarútti ma-
nijto, ætticke jœni Vinckan chíntika
lanétto, ſevarænda ock ſiríngue tancke-

títt, mátta ſéwo ; ſuck, taan níjr mara-nijto urítt, renáckot jõni ſheû tahóttamen. Nóóto ock ſuhwijvan renáppi, hiõ qui ſíxi entaami Hácking. Ock chíckhæ ſheû thaan ock thaan ſheû, Kitzi.

Verſio. Jag troor ock på then gode Helige Anda. En Chriſtendoms rätt låra/ til alla Menniſkiors Gudztienſt. The Heligas ſamfund. Jag troor / at når jag bedrifwer något ondt/ tå blifwer then Helige Ande wreder vppå mig/ til en tijd : Men icke alt för itt ; vtan/ til thes/ wij giörom thet godt år/ ſådant / ſom honom altijd behagar. Jag troor ock/ at alla menniſkior ſkola vpſtå af jordene ; Och ſedan få lefwa altid och ewiñerliga. Thet år ſant.

LUTH. Jag troor på then Helige Anda. Ena heliga allmänneliga Kyrkio. The Heligas ſamfund. Syndernas förlåtelſe. Kötzens vpſtåndelſe/ och ewinnerligit liif. Amen.

Chéka

Chéko pæntor chijr jũni? Rũe.

Nijr nóóto, Konna nijr mátta nijre Pæntũre, ock matta nijre Síttane nitaato nóóto, ock paévo thaan nijre Saccheeman JESUM CHRISTUM : ſuck hœrítt chíntika Manétto, hátte póho nijr taan quinkijnamen Saccheemans Oratij múckan, rũe: nũe. Ock jũni chíntika Manétto maranijto, Kotz nijre Skinck naémæn chéko mochijrick hurítt nutzko paétton, chíntichat, ock hátte nijr taani ciútte hœrítt nóóton: Renáckot, jũni hœrítt Manétto, póho taan ſuhwijvan, chíntika Renappi Háck̃ing: Nũe itta: pijri ock pijri Nũe! jũni tackcheene nirũna Skinck, chíntichat, ock thaan JESU CHRISTO hátte nijr, ock hick̃at oraaton nijr, thaani chútte hœrítt nóóton: Thaani jũni chíntika Renáppi, jũni hũritt Manétto, nijre ock̃ ſuhwijvan nóóton Renappi, ſhêwo chéko nijr mataétt maranijto ſinkáttan. Ock ſínga JESUS CHRISTUS æmpaa (nijr ſuhwijvan renáppi naémæn) taan mochijri Simock̃an maranijto, chéko renáppi anckaropp, jũni hœrítt chíntika Manétto, Kintz póho thaan ſuhwijvan anckaroppan renáppi, nijr rũe: chijr mátta ſijs cavínn cattúnga; ſuck, nũe, ſuhwijvan ankaroppan renáppi Kũmen taan Háck̃ing! ock apítzi paétton nijre ock ſuhwijvan renáppi chéko nóóton hátte, tháni Chriſto, ciútte thaan Rhóómo chíckhæ, jũni Kítzi, Kítzi.

Huru förstår tu thetta? Säg.

Versio. Jag troor/ at jag icke/ af mitt eget förnuft/ eller egen kraft troo kan/ eller komma til min HErra JEsum Christum; vtan then gode Helige Ande hafwer mig kallat genom Evangelium/ säijandes: Kom hijt til mig. Och samma Helige Ande hafwer giordt/ at mitt öga kan see/ hwad för stora goda gåfwor mig skänckte äro/ att han helgar och behåller mig vti en rätt troo: Såsom then gode Anden talar til hela Christenheten på jordene: Koñer hijt! flere/ och flere kommer! han vplyser min ögon/ helgar/ och når JEsu Christo behåller/ och bewarar mig vti en rätt troo: vti hwilka Christenhet/ then gode Anden/ mig och allom trognom menniskiom/ dageliga/ alt thet onda wij hafwom bedrifwit/ förlåter. Och når JEsus Christus kommer i synliga mått igen/ then stora domen at hålla/ tå skal then trösterijke Helige Ande/ i thet saña ropa til alla döda menniskior/

niſkior och ſäija; I döde menniſkiokroppar / liggen icke nu längre och ſofwen / vtan kommer hijt vtur jorden / alle j ſom hafwen warit döde; och ſtrax warder han gifwandes mig / och allom menniſkiom / ſom Trona hafwa / i Chriſto itt ewigt lijf. Thet är wißerliga ſant.

Hwad är thet? Swar:

Jag troor / at jag icke af LUTH.
mitt eget förnuft eller krafft troo kan / eller koña til min HErra JEſum Chriſtum: vtan then Helige Ande hafwer mig kallat genom Evangelium / vplyſt mig med ſina gåfwor / helgat och behållit mig vti en rått Troo: Såſom han hela Chriſtenheten på jordene kallar / för-

samlar / vplyser / helgar / och når JEsu Christo behåller / och bewarar i en rått troo : Vti hwilka Christenhet han mig och allom Trognom dageliga förlåter alla synder / och skal på ytterſta dagen vpwäckia mig och alla döda / och gifwa mig samt med alla Trogna i Christo itt ewigt lijf. Thet är wißerliga sant.

Renáckot chirw̃na Nisſiaanus, Pinoaéttæt, ãquaéttæt, ock pijri Renáppi chéko mátta nitaato chintika mamaræckhíckan, qui ſixi quijramen pæntw̃re,

Nw̃k Nirw̃na.

Så-

Sålunda skole edre Barn / Söner och Döttrar / vnga Dränger och Pijgor / samt flere andre menniskior / snarligen beflita sig om at lära

Verſio.

Fader Wår.

Huru man må vngt folck enfaldeligen förehålla HErrans Bööñ.

Nw̃k nirw̃na , chijr jw̃ni hw̃rítt mochyrick Hocquaésſung táppin.

Fader wår / tu som i then härliga / höga himmelen sitter.

Verſio.

Fader wår / som åst i himlom.

LUTH.

Chéko paéntor chijr jw̃ni ? Rw̃e.

Uñnar mochijriek Saccheeman , Hocquæsſungz ock Hackingz hw̃rítt Manétto , tijrue nijre : nw̃e ítta chijre renáppi ſuhvvijvan , Kónna nijr renáppe nooto , jw̃ni hwrítt Manétto , nirw̃na ſaminackot Nw̃k , ock nijr jw̃ni ſaminácko t Nisſiaanus Kotz nijr ock thaan jw̃ni ſaminácko t ock tahottamen chíntika maranijto , renácko t hurítt nisſia-

nisſiaanus tahottamen Nωκ. Ock hätte nísſas tancketítt chíntika.

Huru förſtår tu thetta? Säg:

Verſio. Gud wil hår med ropa til oß / kommer hitt j folck alleſammanan; på thet wij troo ſkole/at then gode Guden år wår rätte Fader / och wij hans rätte Barn / på thet wij honom tröſteliga och kärligen bidia ſkole / ſåſom god Barn ſin älſkelige Fader. Och beſlutas hår vti Siu korta Böner.

Hwad år thet? Swar:

LUTH. Gud wil hår med locka oß/ at wij troo ſkole/ at han år wår rätte Fader/och wij hans rätte barn / på thet wij honom tröſteliga och med all tilförſicht bidia ſkole / ſåſom god barn ſin älſkelige Fader. Och beſlutas hår vti Siu Stycken eller Böner.

I. Ciutte Chíntika.

Chíntikat chijre Rωaénſe.

Then Förſta Bönen.

Helgat warde titt Namn.

Chéko paéntor chijr jũni? Rũe.

Mochijrick Saccheemans, Hocquaésſungz ock Háckingz hωrítt Manéttos Rωaénſe hátte mochij hátte chísbo renáckot chíntika, ſuck nijr tírue taani jũni, chíntika, Kónna ock nijr jũni Rωaénſe chíntika hatteû.

Huru förſtår tu thetta? Såg.

Gudz Namn har i ſig ſielft mycken helighet / men wij bidie i thenna Bööñ / at ock wij thet namnet heligt hålle. Verſio.

Hwad år thet? Swar:

Gudz Namn år i ſig ſielft heligt nog / men wij bidie i thenna Bööñ / at thet ock når oß ſkal heligt warda. LUTH.

Tanúndin ock ſínga jũni? Rũe.

Sínga mochijrick Saccheemans Hocquaés-

quaésſungz ock Háckingz hωrítt Manéttos mamaræckhíchan, úſka Saccheéman chíntika, hω̃rítt tirui, ock nijr maranijto chéko únnar mamaraéckhíckan rω̃e, renackot Hocquaésſungz ock Háckingz, hω̃rítt Manettos Niſſiaanus, ſíxi quijramen maranijto, chéko chijr tahottamen, únnar pææt nijre tahottamen, Hocquaésſung Nω̃k. Sucк, chécko mamaræckhíckan Saccheeman, renáckot mátta tirue ock maranijto, jω̃ni, aéttike mataétt maranijto nirω̃na hω̃rítt Manéttos Rωaénſe. Kotz hícka oraaton nijr, O Hocquaésſung Nω̃k.

Huru och når ſkeer thet? Säg.

Verſio. **Når Gudz ord / bliſwer vthaf Läraren reent och klart vtfördt / och wij theslikes giöre efter ſom thetta ordet innehåller och oß lårer / ſåſom Gudz Barn ägnar / beflita oß om / at giöra thet Gud behaga / Thet gijf oß kåre himelſke Fader. Men / hwilken Lårare / ſådant icke förkunnar och giör / han ohelgar ibland oß Gudz Namn. Therföre bewara oß / O himmelſke Fader.**

Huru ſkeer thet? Swar:

LUTH. **Når Gudz ord reent och klart**

klart lårdt warder / och wij theslikes ther efter / såsom Gudz Barn ägnar / Gudfruchteligen lefwe / Thet gijf oß kåre himmelske Fader. Men hwilken annorlunda lårer och lefwer / han ohelgar ibland oß Gudz Namn. Therföre bewara oß O himmelske Fader.

II. Nísſa Chíntika.

Phaa chijre Tutæænungh.

Then Andra Bönen.

Tilkomme titt Rijke.

Chéko paéntor chijr jω̃ni ? Rω̃e.

Horítt Manéttos Tutæænungh, pævo, mochij ũſka hω̃a ock mátta úſka nirω̃na chíntika: Suck nijr póho aéppe jω̃ni chíntika, Kónna ock thaan nijr Renáppi paévvo.

Zuru

Huru förstår tu thetta? Säg.

Versio. Then gode Gudz rijke koñer wäl af sig sielft/och icke vtaf wåra Böön: vtan wi bidie med thenna Böön/ at thet ock til oß må komma.

Hwad är thet? Swar:

LUTH. Gudz rijke kommer wäl af sig sielft wåra Böön förvtan. Men wij bidie i thenna böön/ at thet ock til oß må komma.

Tanúndin ock Sínga jw̃ni? Rw̃e.

Sínga nirw̃na Hocquæsſung Nw̃k, pætton nijre, chintika Manétto núſko, Kónna nijr taan jw̃ni Wínckan tahottamen, hatteu nóoton, thaan jw̃ni chíntika mamaræckhíckan, ock nijr chíntika chíckhæ hattéu, taani únnar Hacking, ock Sijs thaan Rhoomo chíckhæ.

Versio. Huru och när skeer thet? Säg: När wår himmelske Fader gifwer oß sin Helige Anda / at wij genom hans nådige behag / sättje Troo til hans heliga Ord / och wij

itt

itt heligt lefwerne före i thenna werlden ; och sedan til ewig tijd lefwe.

Huru och når skeer thet? Swar:

Når wår himmelske Fader gifwer oß sin Helige Anda/ at wij genom hans nåd sättie Troo till hans heliga ord/ och före ett heligt lefwerne hår i werldene/ och sedan til ewig tijd lefwe. LUTH.

III. Náchha Chíntika.

Hátte chéko chijr tahottamen, renáckot thaani Hocquaésfung, renáckot ock taani Hácking.

Then Tridie Bönen.

Skee tin wilje såsom i himmelen/ så ock på jordene. LUTH.

Chéko paéntor chijr jũni? Rũe.

Mochæærick, mochijrick Saccheemans saminácköt Manéttos, hãrítt ock Winckan tahót-

tahóttamen paévo ſeú taéppat, mátta aéppe nirw̃na chíntika, ſuck taani únnar chíntika, tijrue nijr, Kónna, ſamináckot Manéttos, Wínckan tahóttamen ock taan nijr ſheû paévo.

Huru förſtår tu thetta? Säg.

Verſio. Gudz gode och nådige wilje / ſkeer wål altid förutan wåra Böön; Men i thenna Böön bidie wij / at Gudz nådige wilje ock hoos oß ſkee må.

Hwad är thet? Swar:

LUTH. Gudz gode och nådige wilje ſkeer wål wåra Böön förutan; Men i thenna Böön bidie wij / at han ock når oß ſkee må.

Tanúndin ock Sínga jw̃ni? Rw̃e.

Sínga nirw̃na Hocquaésſung Nw̃k, ſingkáttan chéko nirw̃na jw̃s tahóttamen, ock pænu maranijto ſuhvvijvan mattarútti Simóckan, ock manúnckus Manéttos manotúttut Simóckan, Kónna, jw̃ni mátta tahóttamen, nijr chíntika maranijto, Hocquaésſungz ock Háckingz hw̃rítt Manéttos Rwaénſe,

Rωénſe, ock Kónna hω̃rítt Manéttos Tutæænung, hátte mochijrick Renáppi, ock pijri, pijri ſheû taîman: ock Kónna, jω̃ni mochijrick hω̃ritt Manétto, maranijto ock hátte nijr ſíttane thaani jω̃ni mamaræckhíckan, ock taani Nóoton, thaan nirω̃na chíckhæ tarásſi. Unnar nirω̃na Hocquaésſung Nω̃kz, hω̃rítt ock ſamináckot Tahóttamen.

Huru och når ſkeer thet? Såg.

Når wår himmelſke Fader / tager bort alt thet onda wårt kött gårna lyſter åth / och förhindrar all ond Råd / och then onde andans illiſtige anſlag / hwilka icke hålla kårt / at wij helge Gudz Namn / och at then gode Gudz rijke må hafwa myckit folck / och många flere ånnu dageligen til ſig anamma / och at Gud giör och behåller oß ſtarka i ſin ord och i Trone in til wårt lijfs åndalycht. Thet årwår himmelſke Faders gode och wålbehagelige wilje. Verſio.

Huru och når ſkeer thet? Swar:

Når Gud förhindrar LUTH.

D wår

wår kötzlige wilie/ och förtager all ond råd och diefwulens anslag / hwilka icke tilstådja / at wij helga Gudz Namn / och at hans rijke må tilkomma : Och at han styrker och behåller oß fasta i sin ord och i trone in til åndan. Thet år hans gode och behagelige wilje.

IV. Næûwo chintika.

Nirũna sheú póón pææta chijr jócke.

Then Fierde Bönen.

Wårt dageliga Bröd gijf oß i dag.

Mochijrick Saccheeman , Hocquaéssung ock Hácḱingz hũrítt Manétto, paétton ock sheû Póon nútsḱo, chísbo nũttaas sheû,

ſheû, ſheû, ſuhwijvan Renáppi, nátta aéppe nirw̃na chíntika, Kónna paapi: Suck nijr pw̃hw, taani únnar chíntika, Kónna Hocquaésſung ock Háckingz Saccheeman, hw̃ritt Manétto, maranijto, Kotz nijr renáckot paéntore, ock aéppe Keene ítta, nijr tâiman nirw̃na ſheû Póon.

Huru förſtår tu thetta? Swar:

Gud gifwer och dageligit Bröd / af blåtta nåd / dagelig dags allom menniſkiom / vtan wår böön; Men wij bidie i thenna Böön / thet Gud wille laga / at wij ſådant måge förſtå / och med tackſäijelſe vndfå wårt dageliga Bröd. Verſio.

Hwad år thet? Swar.

Gud gifwer wål / vthan wår Böön / dageligit Bröd allom menniſkiom: Men wij bidie i thenna Böön / at han wil låta oß förſtå / och med tackſäijelſe vndfå wårt dageliga Bröd. LUTH.

Chéko paentor chijr ſhêvvo Póon? Rũe.

Suhwijvan chéko nirũna jũs tahottamen hatteeu, Kotz mátta minamaérſo, renáckot Mítzi, Biſſun, Quijvan, Wickũmen ock Wícking, Tutæænung, Hackihácḱan, Hattũ ock mochijrick mws, ock chéko Wickũmen hatteeu, ock Renappi hatteeu, ock Zæband, hœrítt Nitérvus, hœrítt Nisſiaanus, hurítt Kalebackſchaétti, hurítt ock ſaminácḱot Saccheeman, urít Sáckhang, mátta chéko ajúttamen, ſeũ nickhícke, mátta mátaétt, ock pwróoque maranijto, ſuhwijvan hœrítt hátte Roaénſe, uritt Nitáppi, ock pijri renácḱot.

Hwad förſtår tu med dageligit Bröd? Swar:

Verſio.

Allt thet wår kropp giärna wil hafwa / på thet han icke ſkal lijda någon nöd / ſåſom åta / dricka / kläder / huus och heem / planterings platzer / hiort och älg / och hwad huſet tilhörer / och menniſkian kan åga / och penningar / from huſtru / from barn / fromt tiänſtefolck / goda och trogna öfwerhet / god timmelig wäderleck ; at the icke ſlå ihiäl hwar annan / at man är helbregda / at man icke giör något hö-

reri

reri/ at man behåller itt godt rychte/ goda wänner/ goda grannar/ och mehr sådant.

Hwad är dageligit Bröd? Swar:

Alt thet som kropsens vppehålle och nödtorft tilhörer / såsom åta/ dricka/ kläder / huus och heem / åker/ boskap och bohag / godz och penningar / from hustru / from barn / fromt tienstefolck / goda och trogna Öfwerhet / godt regemente / god timmelig wäderleek / frijd / helbregda / tucht och åhra / goda wänner / goda grannar / och mehr sådant. LUTH.

V. Pareenach chintika.

Ock chijr sinkáttan chéko nijr mattarútti hátte maranijto, renac-

kot ock nijr ſinkáttan chéko manúnckusRenáppi maranijto nijre.

Then Femte Bönen.

LUTH. & Verſic.

Och förlåt oß wåra ſkulder / ſåſom och wij förlåte them oß ſkyldige åro.

Chéko paéntor chijr jũni? Rũe.

Nijr tijrue, taani únnar chíntika, Kónna, nirũna Hocquæſſung Nũk, mátta næmen thaan nirũna mattarútti maranijto, ock ſinga nijr renáckot maranijto, chijr mátta ſinkáttan nijr æppe nirũna chíntika. Kónna, nijr ſheû manúnckus, Kotz nijr renáckot tijrue nirũna chíntika, mátta ock nijr hátte chéko Kommijre: Suck nirũna Hocquaéſſung hũritt Nũk, nijre renáckot ſuhwijvan, pætton rankúnti, mochij nútſko, úſka hũa Tahóttamen. Kónna nijr Renáppi maranijto, ſuck quijramen, Kónna chijr bakanta nijr. Kotz nijr mátta, mátta bakittan manúnckus Renáppi; ſuck cheko manúnckus maranijto nijre, nijr apítzi Nitáppi maranijto, mochij ſheû Nitáppi, úſka ſuhwijvan nirũna chítta, ock tahóttamen maranijto huritt ſuhwijvan nirũna Manúnckus Renappi.

Huru

Huru förstår tu thetta ? Säg.

Wij bidie i thenna Bööñ / at tu wår himmelske Fader / icke wille see til wåra onda odugliga gårningar / och når wij sådant giöre / at tu icke förskiuter oß med wåra böön. Ty wij åre af Naturen onde / och therföre icke wärde / thet wij ombidie i wåra böner ; hafwa thet icke heller förskyllat ; vthan at wår himmelske gode Fader / wille oß thet altsammans gifwa / vtaf sin blåtta kårlek och behag. Ty wij giöre dageliga thet som intet duger / och med wåra gårningar förtiäna wij j intet annat / än at tu måtte straffa oß. Hwarföre / wele wij icke heller förskiuta wåra owänner / som hafwa giordt oß ondt ; vthan strax förlåta / och giöra oß til wänner igen / ja / en stadig wänskap vpråtta oß emellan / af alt wårt hierta / och gårna giöra them allom godt / som oß hata

Verſio.

Hwad är thet? Swar:

LUTH. Wij bidie i thenna Bön / at wår himmelske Fader / icke wil see til wåra synder / och för theras skull förwägra oß wåra bön. Ty wij åre icke wärde thet wij ombidie / hafwe thet icke heller förskyllat; vthan at han wille oß thet altsammans gifwa vtaf sine nåd. Ty wij synde dageliga i mångahanda mått / och förtiene icke annat än straff. Så wille wij twårt emot och förlåta vtaf hiertat / och gärna giöra them godt som oß emot bryte.

VI.

VI. Ciúttas Chintika.

Ock chijr, mátta bakíttan nijr, taan manúnckus Manétto.

Then Siette Bönen.

Och tu förſkiut oß icke ifrån tig/ til then onde andan. Verſio.

Och inled oß icke i Freſtelſe. LUTH.

Chéko paéntor chijr jõni? Rõe.

Nirõna Vínckan Saccheeman, mochijrick hõrítt Manétto, mátta bachíttan Renáppi, chéko paéwo taan jõni; ſuck nijr tirue, taani únnar chíntika, Kónna hõrítt Manétto, tahóttamen hícka Oraaton nijr, Konna Manúnckus Manétto, manúnckus Renáppi ock nirõna jõs, mátta moſiuttamen ock taîman nijr thaan ſinkáttan Nóoton, taan mátta Nóoton, ock taan ſijs matarutti ock mataétt maranijto. Ock ſinga renáckot matta hulijken quijramen nijr, nijr manotúttut æppe nirõna chíntika taan chijr, quijramen taîman, ock hatteû hõríſſo Tharáſſi.

Huru förſtår tu thetta? Säg:

Wår gode och milde HERRE Verſio.

för-

förſtiuter ingen Menniſkia / ſom kommer til honom ; Men wij bidie i thenna Böön / at Gud wille beſkydda och bewara oß / at diefwulen / onda menniſkior / och wårt egit kött / icke ſkal fälla och förföra oß / til at wedersaka Troon / til förtwifwelſe / och flere andre oduglige gärningar och laſter. Och når ſådane onde luſter förſöka oß / at wij tå måge wara förſichtige med wåra Böön til tig / ſokia / bekomma och få niuta en önſkelig ändalycht.

Hwad är thet? Swar:

LUTH. Gud frestar ingen / men wij bidie i thenna Böön / at Gud wille beſkydda och bewara oß / at diefwulen / werlden och wårt egit kött icke ſkal bedraga och förföra oß i wantroo / förtwifwelſe och andra ſwåra ſynder

der och laſter. Och om wij ther med förſökte warde / at wij doch på ſidſtone winna måge / och behålla Segren.

VII. Níſſas Chíntika.

Suck bakíttan nirw̃na ſuhwijvan manúnckus.

Then Siunde Bönen.

Vtan tag bort ifrån oß alt ondt. Verſio.

Vtan fråls oß ifrån ondo. LUTH.

Chéko paéntor chijr jw̃ni ? Rw̃e.

Nijr tijrue thaani únnar chíntika, aétticke apítzi tarásſi, Konna nirw̃na Hocquaésſung Nw̃k, taîman nijr úſka ſuhwijvan manúnckus, taan nirw̃na jw̃s ock chíckhæ, ock taan ſuhwijvan chéko urítt nijr hátte, ock pijri renáckot. Ock ſínga nijr anckarópp, chijr pæeta nijre horíſſo Ángær ock hwrísſo chíckhæ Tarásſi, ock chijr tahóttamen taîman nijr, úſka únnar Manúnckus Tutæænung thaan Chijr, thaani jw̃ni mochæærick hw̃risſo Hocquaésſung.

Huru

Huru förstår tu thetta? Säg.

Versio. Wij bidie i thenna Böön/ såsom til itt beslut/ at wår himmelske Fader/ wille taga oß ifrån alt ondt/ både til Kropp och Siål/ och til alt thet wij åga; Och på sidstone/når wij skolom döö/at han gifwer oß tå en god död och en salig ändalycht/ och nådeliga tager oß vthaf thenna Sorgedaal/til sig i then stora sköna och lustiga himmelen.

Hwad är thet? Swar:

LUTH. Wij bidie i theña Böön/ såsom vthi en Summa/ at wår himmelske Fader oß förloßar ifrån alt ondt/ både til Kropp och Siål/ godz/ heder och åhra. Och på sidstone/ når stunden är kommen/ gifwer oß en salig ändalycht/ och nådeliga

liga tager oß vthaf thenna Sorgedaal / til ſig i himmelen.

KITZI.

Amen.

Cheko pántor chijr jũni ? Rũe.

Aétticke nijr pæntor, Konna renáckot chíntika, nirũna Hocquaésſung Nũk, tahóttamen Chriſtaû taîman, ock hátte nirũna chíntika Saminácko t. Kónna jũni nirũna Nũk, hátte thaan nijr rũe, nijr renácкot chíntika maranijto, ock rũe, Kónna jũni Chriſtaû, ock tahóttamen nirũna chíntika, Kitzi, Kitzi, jũni hátte: Móchij, Móchij, Kitzi, jũni ſuhwijvan pævo.

Huru förſtår tu thetta ? Säg.

Verſio.

At jag ſkal förſtå/ at ſådana Böner åro wårom himmelſke Fader tacknemlige / och af honom hörde/ och han håller myckit af them. Ty han wår himmelſke Fader hafwer ſielf budit oß ſå bidia / och vthlofwat/ at han wil höra thet/ och låta ſig behaga wåra Böön. Amen / Amen / thet år / Ja / Ja / thet ſkal alt ſå ſkee.

Hwad

Hwad år thet? Swar.

LUTH. At jag skal wara wiß yppå / at sådana Böner åro wårom himmelske Fader tacknemlige / och af honom hörde. Ty han hafwer sielf budit oß så bidia / och vthlofwat at han oß höra wil. Amen / Amen / thet år: Ja / Ja / thet skal alt så skee.

Renáckot chirũna Nisiaanus, Pinoaéttæt, Ãquaéttæt, ock pijri Renáppi chéko mátta nitaato chintika mamarækhíckan, qui fixi quijramen pæntũre,

Chíntika Bij.

Sålunda skole edre Barn / Söner och Döttrar / vnga Dränger och

och Pijgor / ſamt flere andre Menniſkior / ſnarligen befliita ſig om / at lära förſtå

Döpelſens Sacrament.

Huru man må vngt Folck enfaldeligen förehålla thet Heliga Döpelſens Sacrament.

I. Ciútte.

Chéko pæntor chijr jũni: Maranijto hωrítt chíntika Bij ? Rũe.

CHíntika Bij, mátta hũa Bij hatte, ſuck, aéppe jũni Bij, hátte mochæærick mochijrick Saccheemans Hocquaésſung ock Háckingz hωrítt Manéttos Simockan, ock hátte Saminácko nitáppi maranijto, aéppe hωrítt Manéttos Vínckan Oraati muckan.

Til thet Förſta.

Huru förſtår tu Döpelſens Sacrament? Säg:

Döpelſen innehåller icke blotta watnet allena / vtan thet watnet hafwer med ſig Gudz Bod / och är för- Verſio.

förbundit med Gudz Ord.

Versio.

Hwad är Döpelsen ? Swar.

LUTH.

Döpelsen är icke blotta watn allena / uthan är watn författat i Gudz Bod / och förbundit med Gudz ord.

Taan hátte jũni hωrítt Manéttos mamaræckhíckan ? Rũe.

Jũni nirũna Saccheeman Christus rũe Matthei Nisſinácke haas Capit.v.19.

Matzi chijr thaan ſuhwijvan Háckingz Tutæænung, ock rũe únnar Mamaræckhíckan, ſuhwijvan Renáppi, ock hωrítt chíntika Bij maranijto, thaan ſuhwijvan Renáppi, thaani Rωaénſe Nũk, ock thaani Rωaénſe Nisſiaanus, ock thaani Rωaénſe hωrítt chíntika Manettos.

Hwilket är thet ſamma Gudz ord? Swar:

Thet wår HErre Christus säger Matth.28. cap.v.19.

Går

Går vth til alla jordenes platzar/ och lårer min buud alt Folck / och döper med watn/hwar och en Menniſkia / i Namn Faders / och Sons/ och thens Helige Andes.

Hwilket år thet ſamma Gudz Ord? Swar?

Thet wår HErre Chriſtus ſäger hoos Matth. i thet ytterſta: LUTH.

Går vth i heela werlderne / och lårer alla Hedningar och döper them / I Namn Faders/ och Sons/ och thens Helige Andes.

II. Níſa.

Tandarijton chíntika Bij ? Rẽe.

Chíntika Bij, hátte aéppe Bij, ock manijto renáckot ; bachíttan chéko nijr nattahulijken maranijto, ock ſinkáttan Anckaróppan ock Manúnckus Manétto, ock paétton chíckhæ ſheû, ſuhwijvan Renáppi, chéko Nooton hátte, renáckot nærítt Manéttos Mamaræckhíckan ock Sinóckan rẽe.

Til thet Andra.

Hwad gagnar oß Döpelsens Sacrament? Såg.

Versio. Döpelsens Sacrament/ hafwer med sig then wårkan/ at thet förtager alt thet onda wij hafwom bedrifwit/thet förtager döden och then onde Andan / och gifwer ewigt lijf/ allom Menniskiom som Troona hafwa/ såsom Gudz ord och löffte tilsåija.

Hwad nytta hafwer Döpelsen med sig? Swar:

LUTH. **Döpelsen hafwer med sig och wårkar syndernas förlåtelse / frålsar ifrån döden och diefwulen / och gifwer ewinnerlig Salighet allom them som troo / såsom Gudz ord och löffte lyda.**

Thaan hátte jω̃ni hωrítt Manéttos Mamaræckhíckan ock Simockan? Rω̃e.

Jω̃ni

Jẅni nirẅna Saccheeman Christus rẅe, Marci Atack cáttas cap. v. 16.

Chéko Nooton hátte ock tahóttamen taîman hẅrítt chíntika Bij, jẅni chíckhæ ſévvo, ſévvo; Konna chécko mátta Nóoton hátte, jẅni ock mátta chíckhæ ſévvo, mochij Anger Anckaropp.

Hwar ſtå the ſamma Gudz ord och löfte? Säg:

Thet wår HERRE Christus ſäger/ Marci i thet 16. Cap. v. 16. Verſio.

Then ther Trona hafwer / och vndfår Döpelſen / han ſkal få lefwa til ewig tijd; Men then ther icke Troona hafwer / han ſkal icke få lefwa til ewig tijd / vthan ſkal döden döö.

Hwilka åro the Gudz ord och löfte? Swar: LUTH.

Thet wår HErre Christus ſäger Marci i thet ytterſta:

Then ther troor och warder döpt / han ſkal warda ſalig / men then ther icke

troor / han skal warda fördömd.

III. Nácha.

Tanũndin nitaato Bij, renáckot mochijrick Winkan maranijto? Rõe.

Bij, jõni Kítzi mátta maranijto, ſuck, hõrítt Manéttos Mamaræckhíckan, hátte renáckot Bij, aéppe ock taan jõni, ock Nooton, chéko renáckot, hõrítt Manéttos, mamaræckhíckan thaani Bij nóoto, ock jõni pæntõre, Kónna, ſinga Bij, mátta hátte aéppe, hõrítt Manéttos Mamaræckhíckan, ſuck Bij, hátte Bij, ock mátta pijri chéko Wísſacka hátte, mátta ock chíntika Bij hátte. Kónna aéppe hõrít Manéttos Mamaræckíckan, renáckot ſittane Bij, mochij, chíntika Bij hátte, nijr paéntor, jõni hátte: Cíutte Vínckan ſaminácko chíckhæ Bij, ock Kintz chiſickõn chíntika thaani jõni hõrítt chíntika Manétto, renáckot, Saccheeman chíntika Pâvvel rõe thaan Tit. Náhha cap.

ThaanKintz chiſickons chíntika Bij, ock jõni chíntika Manétto, hõrítt mijrikon æppe nijr, chéko jõni mochijrick nútzko paétton nijre, taan nirõna Saccheeman JESUM CHRISTUM, Kónna nijr ſhevvo hõrít Nitáppi, taan chirõna mochijrick Winkan, ock nijr chirõna Niſſiaanus, thaan

thaan chíckhæ mátta tarásſi, renackot nijr nooto. Jω̃ni Kítzi, Kítzi.

Til Thet Tridie.

Hwadan kan watn ſådana ſtor och måchtig ting åſtad kom̃a? Såg:

Watn giör thet wißerliga icke / vthan Gudz ord / ſom ſådant watn med och når ſig hafwer / och Troon / ſom ſådana Gudz Ord i watnena troor / och ſig ther på förlåter: Ty når watnet icke hafwer med ſig Gudz Ord / år watn icke annat ån watn / och har icke en ſådana krafft / och år ingen Döpelſe. Men med Gudz Ord / år ſådant watn en helig Döpelſe / thet år / ett Nådefult lifſens watn / i then Helige Anda / ſåſom S. Paulus ſåger til Titum i thet tridie Capitel. Verſio.

Genom nya Födelſens Baad / och thens Helige Andes förnyelſe med oß / hwilken han rijkeliga oß gifwit hafwer / genom wår HErra JEſum Chriſtum / på thet wij altijd ſkole wara hans wånner / genom hans ſtora godhet / och blifwa

hans barn til ewinnerligit lijf/ såsom wij troo och hoppas: Thet är wißerliga sant.

Huru kan watn sådana mächtig ting åstad komma? Swar:

LUTH. Watn giör thet wißerliga icke/ vthan Gudz ord/ som är med och när watnet och Troon/ som sådana Gudz Ord i watnena troor/ och sig ther på förlåter. Ty vthan Gudz Ord är watn icke annat än watn/ och är ingen Döpelse. Men med Gudz Ord är thet en Döpelse/ thet är/ ett nådefult liffsens watn/ och nya Födelsens Baad i then Helige Anda/ så-

såsom S. Paulus säger til Titum Cap. 3.

Genom nya Födelsens Baad / och thens Helige Andes Förnyelse / hwilken han öfwer oß rijkeliga vthgutit hafwer / genom wår Frälsare JESUM CHristum / på thet wij skole rättfärdige warda genom hans Nåd / och blifwa Arfwingar til ewinnerligit lijf / efter hoppet: Thet är wißerliga sant.

IV. Næûwo.

Chéko paéntor chijr, chéko renáckot chintika hátteú taani Bij ? Rõe.

Jõni hátte pæntõrẽ, Kónna hirúsſus Adam, taani nijre ſ heû taan nirõna ſevaraénda ock huritt maranijto, taani Bij, mátzi, mátzi,

ock anckarópp, aéppe ſuhvvijvan mataétt nirw̃na maranijto, ock chéko nirw̃na manúnckus jw̃s, quinkijnamen. Ock ſheû æntaami, ock aémpaa chinz chiſickon Renáppi, únnar taani ſaminácko, ock huritt maranijto ſæúvi ock thaan ſaévvo chickhæ, aéppe hwritt Manétto, taani mochijrick quinkijnamen chirw̃na Hocquæſſung.

Til thet Fierde.

Huru förſtår tu hwad ſådana Döpelſe med watn betyder? Säg:

Verſio. Thet giſwer til förſtå/ at then gamle Adam i oß/ ſkal dageliga genom wår ånger och goda gärningar vthi watnet fördränckt warda/ och döö med alla wåra onda gärningar och köttſens luſter; Och åther dageliga vpſtå och komma igen en nyfödd Menniſkia/ then j wälbehagelige och gode gärningar/ altijd och vthan ända lefwa ſkal med Gud i himmelen.

Hwad betyder ſådana Döpelſe i watn? Swar:

LUTH. Thet betyder at then gamle

le Adam i oß skal genom dagelig ånger och Båttring fördränckt warda / och döö med alla Synder och onda Lustar / och åther dageliga vpkomma och vpstå igen en ny Menniskia / then i Råttfärdighet och Reenhet ewinnerliga för Gudi lefwa skal.

Thaan hátte jω̃ni Mamaræchíckan? Rω̃e.

S. Pâvvel tijrue thaan Romanos, Kúttas Capitel.

Nijr Renáppi hatteeu Hácking taato aéppe CHRISTO, taan chintika Bij, taani Anckaróppan, Kónna renáckot CHRISTUS ænthaami úſka Anckaróppan, taan Nω̃k ſamináckot Saccheeman, renáckot ock nijr Renappi púmſka thaani Kinz chíkhæ.

Hwar

Hwar står thet skrifwit? Swar:
S. Påwel säger til the Romare i thet Siette Capitlet:

LUTH. & Versio.

Wij åre begrafne med Christo genom Dopet i döden / at såsom Christus är upwäckt ifrån the döda / genom Fadrens härlighet / så skole och wij wandra i ett nytt lefwerne.

Renáckot chirũna Nisiaanus, Pinoaéttæt, ãquaéttæt, ock pijri Renáppi chéko mátta nitaato chintika mamarækhickan, qui sixi quijramen pæntũre jõni hõritt Hocquaésfungz nísfa Assens Síttane, ock huritt rãe taan chirũna Saccheeman chintika, chéko mataét chijr hátte maranijto.

Versio. Sálunda skole edre Barn / Söner

ner och Döttrar / vnga Dränger och Pijgor / samt flere andre Menniskior / snarligen befliita sig om / at lära rätt förstå himelrijksens Nycklars krafft / och rätt bekänna för sinom Lärefader the onda gärningar / som man bedrifwit hafwer.

Huru man må lära vngt Folck rätt förstå himelrijksens Nycklars krafft / och rätt skriffta sig för sinom Lärefader.

Chéko paéntor chijr jũni, Rũe chirũna mataétt maranijto? Rũe.

TYrue mataétt maranijto, hátte Nisſa: Ciútte, rũe chéko mattarútti hátte maranijto. Nisſa quijtramen Kónna Saccheeman chíntika, bakíttan chéko mataétt nijr hátte maranijto, renáckot, hũrítt Manétto, hũa, jũni hátte maranijto, ock mátta nijr tritææ, aétticke, ſuck tritææ, nóoto Kitzi, Kónna nirũna mattarútti maranijto taan renáckot, hátte hũrítt Manétto bakíttan thaani Hocquaésſung.

Huru förstår tu thetta / bekänna sina onda gärningar? Säg.

Bekänna sina onda gärningar / haf- Verſo.

hafwer i sig tu Stycken : itt / at man bekänner Synderna. Thet andra / at man beflitar sig om / at Skriffte Fadren oß förlåter the onda gärningar / som wij hafwe begångit / lika som Gud sielf / hade oß them förlåtit. Och sedan / skole wij intet så täncka / jag weet icke om thet så är ; vthan wij skole tänka thetta : Jag troor wißerliga / at på sådant sätt hafwer Gud förlåtit mina onda gärningar vthi himmelen.

Hwad är Skrifftermål? Swar:

LUTH. Skrifftermål hafwer i sig tu Stycken : Ett / at man bekänner Synderna. Thet andra / at man vndfår Aflößning eller Syndernas förlåtelse af Skrifte-Fadren / såsom af Gud sielf / och intet twiflar ther på / vthan troor fulleliga

at

at Synderna åre ther igenom förlåtne in för Gud i himmelen.

Chéko mattarútti maranijto nijr tírue? Rw̃e.

Taan hw̃rit Manétto, nijr rw̃e ſuhwijvan chékω mattarútti nijr hátte maranijto, jw̃ni ock chékω nijr matta paéntor, renáckot nijr maranijto; taani chíntika Nw̃k nirw̃na Átticke taan Saccheeman chíntika nijr rw̃e, ſuck jw̃ni mataétt maranijto, ckéko nijr paéntor taani chíckhæ.

Hwilka onda gärningar ſkole wij tå bekänna? Säg:

För Gud ſkole wij bekänna/ alt thet onda wij hafwe bedrifwit/ ja och thet ſom wij icke kände eller wete/ ſåſom wij giöre vthi Fader Wår. Men för Präſten ſkole wij bekänna allena the onda gärningar/ ſom wij förnimme i hiertat. Verſio.

Hwad Synder ſkal man tå ſkriffta? Swar:

För Gud ſkal man gifwa LUTH.

wa sig skyldig til alla synder / så wål til them wij icke kånne eller wete / såsom wij giöre vthi Fader Wår: Men för Skriffte-Fadren skole wij bekånna the synder allena / som wij wete och förnimme i hiertat.

Thaan hátte jω̃ni chirω̃na maranito? Rω̃e.

Nææmæn taan chirω̃na Hackiháckan, taan hωrítt Tææræn chisbo Simockan, chijr Nω̃k, chijr Anna, chijr chalebackskaétti &c. Chijr mátta hátte maranijto chéko Nωk ock Kahæsſ hátte rω̃e taan chijre, chijr hátte Kommwta, chijr mátta hulikæn hátte maranijto, chijr manúnckus, chijr hátte tahóttamen Pwrooque, chijr ſiríngue. Chijr mátta Nitáppi hátte maranijto, chirω̃na rω̃a ock chirω̃na maranijto, chijr Kommwta, chijr krω̃ni, chijr matætt maranijto, ock mattarútti hátte maranijto.

Hwilka åro theßa tina onda gårningar? Såg:

Verſio. See til titt handwårk ochåmbete

te som tu har at beställa med/efter the Tijo Gudz Buud: Om tu är en Fader/Moder/Dräng ꝛc. Om tu hafwer intet beſtält/thet som Fader och Moder hafwa tig befallat/ om tu har förſnillat något/om tu har intet troligen tin beſtälning vthråttat/ om tu har warit ond/ om tu har älſkat löößachtighet/ warit hätſk. Om tu intet har hullit goodwänſkap/ſå wäl vthi oꝛden ſom i gärningarna/ om tu har ſtulit/lugit/ giordt någon ſkada eller annat ondt.

Hwilka äro the? Swar.

LUTH.

See til titt Ständ efter TijoGudzBod: äſtu enFader eller Moder/Son eller Dotter/ dräng eller piga ꝛc. Om tu hafwer warit olydig/ otrogen/ förſummelig/ wredſam/ otuchtig/ hädſk,

hådsk. Om tu hafwer giordt någrom emoot med ord eller gårningar / stulit / lugit / giordt skada på något / och fördårfwat.

Paétton nijre Ciútte tancketitt Simockan, taan rw̃e chéko mattarútti nijr hátte maranijto.

Chijr rw̃e taan Saccheeman chintika,

Tahóttamen Saccheman, nijr tijrue sevarenda thaan chijre, chijr Kristaû chéko nijr Rw̃e, chéko mataét nijr hátte maranijto, ock chijr renáckot, hwrítt Manétto hw̃a, rw̃e, Kónna chijr bakíttan, chéckw mattarútti nijr hátte maranijto.

Så gijf mig itt kort sätt til at bekänna mina onda gårningar. Tu skal sätija til Skrifftefadren:

Verſio.

Ållskelige Herre / jag bekänner sorgeligen för Eder / och beder j wiljen höra min Skrifftermål / och hwad onda gårningar jag hafwer begångit / och J vthi Gudz ställe / wiljen förlåta mig / the onda gårningar som jag giordt hafwer.

Så

Så gif mig ett kort Sätt til at skrifftа.

Så skal tu säija til Skrifftefadren:

Kåre Herre / jag beder Eder / at j wiljen höra min Skrifftermål / och tilsäija mig aflößning på Gudz wägnar. LUTH.

Rẽe:

Nijr mattarútti Renáppi, tijrue taan mochæærick, mochijrick Saccheeman, Hocquæsſung ock Hackingz hẽrítt Manétto, nijr hátte ſuhwijvan mattarútti maranijto, ſuck taan chijre rẽe nijr, Konna nijr Kalebackſkétti Pinoaéttæt (Kalebackſchétti Âquættæt &c.) nijr maranijto Hackihäckan nirẽna Saccheemans (ſevarænda) mátta hurítt, Konna jẽni ock jẽni, nijr mátta hátte maranijto, chéko nirẽna Saccheeman Rheenus ock Saccheeman Âquææo, hátte nijre rẽe.

Nijr hátte nirẽna Saccheeman ſiringue maranijto, ock nijr hátte maranijto, Kotz jẽni Saccheeman ſheû chikitton, nijr matta ſheû hátte urítt maranijto, chéko nirẽna Saccheeman hátte rẽe, maranijto chijr

jẅni, nijr ock pænn hátte maránijto jẅni, ock jẅni. Nijr hatte mataétt rẅe, ock hátte ſimáckot maranijto, nijr quirútteme ock chiſitton, aéppe pijri renackot nijre, ſpecie Renáppi, &c. Mochijrick ſevarænda nijr, Kotz renáckot mattarútti nijr ſheû maranijto, ock nijr tahottamen chijr, rẅe: taîman baſittan ſuhwijvan, chéko nijr hátte mattarutti maranijto, Kítzi, nijr mátta pijri renackot maranijto; ſuck, nijr ſheu, tahottamen hurítt maranijto.

Såg:

Verſio. JAg ålende Menniſkia betygar in för Gudi / at jag hafwer bedrifwit allahanda Synder; Men för Eder bekänner jag / at jag år en Tienſtedräng / Tienſtepiga ꝛc. Men jag drifwer arbete ſom min husbonde hafwer mig befallat / (ty wår:) icke troliga / ty ther och ther hafwer jag icke giordt / hwad min husbonde eller matmoder hafwa mig befalt at giöra / jag hafwer retat them til wrede / och kommit them offta til at låta illa och bannas / jag hafwer warit förſummelig och ſkada åſtad kommit. Jag hafwer fördt ohöfwiſkt taal / och giordt

giordt ohöfliga gärningar / trätt och kifwat med flere slike som jag är sielf / ꝛc. Ther öfwer jag storligen är bedröfwad / at jag så illa altijd hafwer misshandlat / Och jag beder Eder kärligen / at J willien förlåta mig alt thet jag hafwer illa giordt : sannerligen jag wil intet mehr så göra / vthan thet som wäl och rätt är.

LUTH.

Jag arme syndare / giffwer mig Gudi skyldig i alla synder / besynnerligen bekänner jag för Eder / at jag är en Tienstedräng / (Tienstepiga) ꝛc. Men jag tienar (ty wärr) minom huusbonda icke troliga / ty ther och ther hafwer jag icke giordt hwad mig war befalt af huus-

bonde eller matmoder. Jag hafwer förtörnat them / och kommit them til at låta illa och bannas / jag hafwer warit försummelig / och låtit skee skada. Jag hafwer ock warit ohöfwisk i ord och gärningar / trått och kifwat med mina wederlijkar / ꝛc. Thet tyckes mig altsammans illa wara / och bedes nåd / jag wil gärna bättra mig.

Kiútte Saccheeman Rheenus, ock ciútte Saccheeman Âquæao, rõe renâckot:

SUck nijr rõe taan chijre, nijr matta hurítt chiſickωn nirõna Niſſiaanus, ock nirõna Kalebackſkaétti Renappe, nijr mátta taîman ock hatteû nirõna Niſſiaanus, ock nirõna Kalebackſkaétti Pinoaéttæt, Kalebackſkaétti Âquaáttæt, taan chíntika maranijto,

ranijto, Hocquaéſungz mochijrick hw̃rítt Manétto. Nijr hátte quirúttemen, nijr hátte manúnckus maranijton paétton, aéppe nirw̃na rw̃e, ock aéppe nirw̃na mátta hulijken maranijto. Nijr maranijto, Kotz nirw̃na Nitáppi ſevaraénda, ſínga nijr chéko maramen, mochijrick Zéban nijr taîman, nijr máramen ættícke mattarútti Hææs, ock mataétt mws, ock pijri renáckot, nijr hátte maranijto. Sínga ock Renáppi, mátta chéko renáckot mataétt paéntor, ock mátta mochijrick mattarútti maranijton paéntor, mátta mochijrick Krinkw̃men tritææ, ock quijramen Krw̃ni chéko mattarútti maranijto, mátta, ſuck rw̃e ciútte, ættícke níſſa, chéko chijr paéntor, renáckot:

Suck rw̃e nijr taan chijre, nijr ciútte hattéu quirútteme, ock ciútte nijr hattéu mataétt rw̃e, ciútte jw̃ni, ock ciútte jw̃ni, nijr mátta hátte hurítt maranijto. Ock pijri mátta nijr tritææ jw̃ni. Chijr ock mátta paéntor chéko mattarútti chijr hátte maranijto (únnar mátta, mátta Kítzi) rw̃e, ock mátta chéko Kítzi, ſuck quijramen, Kónna Saccheeman chíntika, ſinkáttan chéko chijr mattarútti hátte maranijto, ock chijr tírue hw̃ritt Manetto, ock taan Saccheeman chíntika.

En Hwsbonde eller Matmoder ſäije altſå:

Versio. Särdeles bekänner jag för Eder/ at jag icke hafwer wäl upfödt min Barn/ och mitt Tienstefolck/ jag hafwer icke tilhållit mina Barn/ min tienstedräng/ tienstepiga/ til at tacka och lofwa Gud. Jag hafwer bannats/ och ondt exempel gifwit/ både med ord och gärningar. Jag hafwer gifwit orsak at min nästa är bedröfwat worden/ när jag har något säldt; Jag hafwer tagit för myckit penningar ther före/ och har säldt falska Skinwahror/ och odugeligit godz; och mehr sådant hafwer jag giordt.

När och man icke förmiñer med sig/ at hafwa sådana onda gärningar/ eller större onda bedriffter begångit/ så skal man icke heller låta tankarna löpa wijda omkring och beswära sig/ eller wijdare sökia och kluga sig några onda gärningar til/ ingalunda/ allenast säg en eller twå/ the tu kan märkia/ altså:

Särdeles bekänner jag för Eder/ at jag en gång bannades. Item, en gång

gång hade jag ohöfwisk ord / en gång thet eller thet förſummade; och mehr tänke tu intet ther på. Förſtår tu och intet ondt tig hafwa giordt / (thet doch icke kan wara ſant /) ſå ſåg och ingen ond gärning vthi witßo / vthan beed at Präſten måtte tig förlåta hwad orätt tu giordt hafwer / med thenne allmänne Böön / för Gudi och Skriffte-Fadren.

En Huusbonde eller Matmoder ſäije altſå:

BEſynnerlig bekänner jag för Eder / at jag icke hafwer wål vpfödt min Barn och Tienſtefolck / icke hållandes them til Gudz åhra. Jag hafwer bannats / giffwit ond exempel med ord och gärningar. Jag hafwer giordt mina LUTH.

Grannar skada / såldt för dyrt / såldt falska wahror / ꝛc.

Ther och någor icke befinner sig / med sådana eller större Synder beswårat wara / så skal han tå icke ytterligare bekymra sig / eller wijdare sökia och dichta sig Synder; vhan säg en eller twå / the tu weest / altså:

Besynnerliga bekänner jag för Eder / at jag en gång bannades; item / en gång hade ohöfwisk ord / en gång thet eller thet försumade. Och låt sedan blifwat.

Weest

Weest tu och platt ingen / (thet doch icke kan wara möijeligit /) så säg och ingen besynnerlig / vthan tag Aflößningen på thenna allmenneliga Skrifftermåhl / som tu Gudi giör för Skriffte-Fadren.

Thaan jõni chirõna tijrue, apítzi, Saecheeman chíntika rõe:

Hõrítt Manétto, Hocquaéssung ock Háckings, mochæærick, mochijrick Saccheeman, taîman Kijr, taan hørítt Nitáppi, ock maranijto chirõna Nooton síttane, Kitzi.

På sådana tin Bekänelse skal Skrifftefadren sträxt säija:

Gud tage tig til sine nåder / och giöre tin Troo stark / Amen. Verſio.

Ther på skal Skrifftefadren säija:

Gud ware tig nådelig / och styrkie tina Troo / Amen. LUTH.

Ock

Ock Saccheeman chíntika, rw̃e ſijs:

Nooto chijr, Kónna ſínga nijr bakíttan, chirw̃na mattarútti maranijto, hωrít Manétto hw̃a, ſinkáttan, chéko chijr mattarútti hátte maranijto? Rw̃e:

Mochij, Nitappe Saccheeman.

Rw̃e Saccheeman chintiká ſijs.

Ock nijr, úſka nirw̃na Saccheemans JESU CHRISTI rw̃e, taan nijr, ſinkáttan ſuhwijvan chirw̃na mattarútti, chéko chijr hátte maranijto, ock jw̃ni, taani Rωaénſe Nw̃k, ock taani Rωaénſe Niſſiaanus, ock taani Rωaénſe hωrít chíntika Manétto, Kitzi.

Mátzi renáckot Nitáppi, ſheû.

Och Skrifftefadren ſäije wijdare:

Verſio. Troor tu / at når jag förlåter tig tina onda gårningar / at Gud ſielf tå förlåter tig tina ſynder / ſom tu begångit hafwer? Såg:

Ja kåre Herre.

Säger Skrifftefadren åther:

Och jag/vthaf wårs HErres JEſu Chriſti befalning til mig / förlåter tig thet onda tu hafwer begångit / och thetta/ I Namn Faders / och Sons/

Sons/ och thens Helige Andes/ Amen.

Gack i Frijd.

Och säija wijdare:

Troor tu at min förlåtelse är Gudz förlåtelse? LUTH.

Swar: Ja.

Säger han åther:

Som tu troor/ så skee tig:

Och jag vthaf wårs HErres JEsu CHristi Befalning/ förlåter tig alla tina Synder/ i Namn Faders/ och Sons/ och thens Helige Andes/ Amen.

Gack i Frijd.

Renác-

Renáckot chirũna Nisſiaanus, Pinoaéttæt, Âquaéttæt, ock pijri Renáppi, chéko mátta nitaato chíntika mamarækhíckan, qui ſíxi quijramen pæntũre, mochæærick mochijrick Saccheemans JESU Chriſti Mitzi ock Bisſun, taani Boquíckan,

Verſio. Sålunda ſkole edre Barn/ Söner och Döttrar / vnga Dråger och Pijgor / ſamt flere andre Menniſkior/ ſnarligen beflita ſig om/ at låra rått förſtå HErrans JESU Chriſti Nattward.

Huru man må låra vngt Folck om Altarens Sacrament.

Chéko paéntor chijr mochæærick mochijrick Saccheemans JESU CHRISTI Mitzi ock Bísſun taani Boquíckan ? Rũe ?

Jũni hátte nirũna Saccheemans JESU CHRISTI Kítzi jũs ock Mock, taani ock aéppe Poon ock víſſacka Bísſun,

ſun, nijre Renáppi Chriſti, taan mítzi, ock Biſun mitzi, úſka Chriſto hõa, maranijton ock nútſko paétton.

Hwad år Altarens Sacrament? Swar:

Thet år wårs HErres JEſu Chriſti ſanna lekamen och blod / vnder bröd och wijn / oß Chriſtnom til at åta och dricka / af Chriſto ſielf ſtichtat och inſatt. LUTH. & Verſio.

Taan hátte jõni Mamaræckhíckan? Rõe.

Renáckot Mamaræckhíckan, maranijto Nevvo chíntika Saccheeman Mattheus, Marcus, Lucas ock S. Paulus:

Nirõna Saccheeman JESUS CHRISTUS, jõni Boquíckan, ſínga mochijrick ſevaraénda ock minamáſſo hátte, úſka manúm charakítte, Juda Iſcharioth, taîman paan rõe: Kene ítta nijre Nõk ock maranijto poon pænn, ock paétton únnar poon nútſko, ſuhwijvan mochijrick Nitappi, rõe: Taíman ock mítzi, jõni poon, hátte aéppe ock taani ſe, nijre ſuhwijvan jõs, únnar

únnar nijre jõs, nijr pætton núlko chijre, ock ſuhwijvan Renáppi, ſinga chijr maranijto, chijr ſéu tritææ nijre, ock nijre mochijrick minamaérſos Ankaróppan.

Renáckot ock taíman, jõni nirõna mochæærick, mochijrick Saccheeman JESUS CHRISTUS, ciútte Ráckkans, ſinga Boquíckan mítzi tarásſi, rõe: Keene ítta nijre Nõk, ock paétton jõni, mochijrick Nitáppi ock rõe: mítzi ſuhwijvan jõni, nijre hõrítt Mock, jõni, mátta hirúſſus; ſuck Kinz nijre mátzi Simóckan, jõni nijre ſaminácket Mock, nijr paétton chijre ock pijri mochijrick Renáppi, taan maranijto tarasſi, chéko mataétt chijr, ock pijri mochæærick Renáppi, hátte maranijto, jõni maranijto ítta, ſeû ſínga chijr renackot, Vinckan Bísſun mítzi, chijr tritææ nijre, ock nijre mochæærick minamærſos Anckaroppan.

Hwar ſtår thet ſkrifwit? Swar.

LUTH. & Verſio.

Så ſkrijfwa the helige Evangeliſter / Mattheus / Marcus / Lucas / och S. Paulus.

Wår HErre JEſus Chriſtus / i then Natten tå han för-

förrådder wardt / tog han Brödet / tackade / bröt thet / och gaf sina Lärjungar / och sade : Tager och åter / thetta är min Lekamen / som för eder vtgifwen warder / thetta giörer til min åminnelse.

Sammalunda tog han ock Kalcken efter Nattwarden / tackade / gaf them och sade : Tager och dricker här af alle / thenna Kalcken är thet Nya Testamentet i minom Blod / som för Eder och för mångom vthgutin warder til Syndernas förlåtelse.

Thetta

Thetta giörer / så offta i dricken / til min åminnelse.

Tandarijton renáckot mitzi ock Bísſun mitzi ? Rẅe.

J̃ẅni hátte renáckot rẅe:

Thaan chijre, nijr hátte pætton nijre j̃ẅs anckaróppan, ock nijre hẅrítt Mock, taan maranijto tarásſi ock bachittan, chéko mattarútti chijr hátte maranijto.

Renáckot, Kónna nijr, taani únnar Kinz nijr mátzi Simockan hátte, chijr ſinkáttan nirẅna ſuhwijvan mattarutti maranijtẅn, Konna nijr chíckhæ ock nickhícke ſheû, Kónna, ſínga chijr bakíttan, chécko mataétt Renáppi maranijto, j̃ẅni hatte chíckhæ ock nickhícke ſheû.

Hwad nytta hafwer thetta ätande och dricande med ſig? Swar:

Thet gifwa thenna Orden tilkänna:

LUTH. & Verſio.

För Eder vthgifwin och vthgutin til Syndernas förlåtelſe.

Nemliga / at oß i thetta Sacra-

Sacramentet / Syndernas förlåtelse / Lijf och Salighet / genom sådana ord gifwen warda ; Ty ther Syndernas förlåtelse är / ther är ock Lijf och Salighet.

Tanundin nitaato jũni mítzi ock Bísſun mítzi, renáckot mochijrick maranijto? Rũe.

Mítzi ock Bisſun mitzi, matta nítáto, renáckot mochijrick maranijto, ſuck mamaracckhíckan jũni:

Taan chijre, nijr hátte paétton nijte jũs anckaróppan, ock nijre hωrítt ſaminácckot Mock, taan maranijto tarasſi, ock bakíttan chéko mattarútti chijr hátte maranijto.

Jũni Oráti múcʀan, ock Kítzi Saccheeman, taani únnar, Kinz nijr mátzi Simocckan, ock chéko Renáppi, Nooton hatte, taan únnar oráti múckan, hattéu ock cheko jũni oraati múckan pωhũ, Chriſtaáu, Kónna, hωrítt Manétto, bakíttan ſuhwijvan chirũna mattarútti chéko chijr hátte maranijto.

Huru kan lekamligit åtande och dric-
kande giöra sådana mächtig
ting? Swar:

LUTH. & Versio.

Åtande och drickande giör thet
intet/ vthan Orden som hår
stå:

För Eder vthgifven och
vthgutin til Syndernas
förlåtelse.

Hwilka ord åro hus-
wudstycken i thetta Sa-
cramentet. Och hwilken
som Troo sätter til samma
Ord/ han hafwer thet the
innehålla och lyda / nem-
liga Syndernas förlå-
telse.

Chéckω Renáppi taíman mitzi jωni, nijre
Vínckan jωs ock saminácket Mock
hωrísso? Rωe:

Maranijto rarokiútto, (paéntor) mátta
chéckω nitzi ock matta chéckω Bís-
sun

ſun mitzi, ock pijri renáckot maranijto, hurítt, Kitzi hurít; Kónna jũni ſijs hũrítt, mochij, mochæærick hũrítt, Keeкω Nooton hátte, taan únnar oraati muckan: Thaan chijre, nijr hátte paétton nijre jũs anckaróppan, ock nijre ſaminácкot Mocк, taan maranijto tarásſi, ocк bachittan chéckω mattarútti chijr hátte maranijto. Konna chékω Renáppi, matta hátte Nooton taán jũni Oraati múckan; ſuck tritææ, aétticke, jũni Renáppi, mattarútti ock matta hũrit, Konna jũni rũe (Taan chijre) quijramen hũrít Nooton.

Hwilken vndfår thetta Sacramentet wårdeliga? Swar:

Faſta och lekamliga bereda ſig/ år wål en vthwårtes Tucht: Men then år råtzliga wårdig och wål ſkickat/ ſom troo ſåtter til thenna orden/

LUTH. & Verſio.

För eder vthgifwen och vthgutin til Syndernas förlåtelſe.

Men then ſom thenna orden icke troor / vthan twijflar / han är owärdig och oſkickelig / ty thetta Ordet [för Eder] kräfwer trogen hierta.

Renáckot chirũna Nisſiaanus, Pinoaéttæt, Ãquaéttæt, ock pijr Renáppi chékω mátta nitaatc chíntika mamaræckíckan, quſixi quijramen pæntũre chintikamaranijto, taan hωrítt Manéttoſinga Saétbock ock ſinga Piſcheeo.

Verſio. Sålunda ſkole edre Barn / Söne och Döttrar / vnga Dråger och Pijgor / ſamt flere andre menniſkior / ſnarligen beflita ſig om / at låra befalla ſig Gudi Morgon och Affton.

Huri

Huru man må lára vngt folck befalla sig Gudi Morgon och Affton.

Singa chir chíslo hátte Kavvín Kattúnga, chijr pæta chirona ſuhvvijvan jũs ock chícko, mochæarick mochijrick hwrítt Manétto, renáckot : Taani Rwaénſe, hwrítt Manéttos Nũks, ock taani Rwaénſe hwrítt Manéttos Nisſiaanus, ock taani Rwaénſe hwrítt chíntika Manéttos, Kitzi.

Singa chijr jũni hátte maranijto, apítzi chijr mattáppin, taani chirũna Kuttogh, aétticke chijr ock matta táppin, ſuck maranijto ſíxi chirũna chíntika rũe: Nũk nirũna, &c. ock Nooton, aétticke chijr ock ſaminácko hátte únnar tanckettitt chíntika rũe :

NIjr Keene chijr, nirũna Hocquaés ſungs Nũk, thaan JESUM CHRISTUM, chijre mochæærick tahóttamen Nisſiaanus, Kónna chijr, únnar Boquickan, hátte hũrít, hícka oraathon nijr úſka ſuhwijvan manúnckus ock hviſaſſi, ock nijr chíntika maranijto taan chijr, Kónna chijr, mátta tritææ chéckω nijr ſimáckot hátte maranijto. Chijr ock jócke ta-

hóttamen hícka orathon nijr, úſka ſuhwijvan ſevaraénda, ock úſka ſuhwijvan manunckus, Kotz nijre chíckhæ ock ſuhwijvan chékω nijr maranijto chijr tahóttamen. Konna nijr paétton chijre rankúnti nijr ſuhwijvan, nijre jω̃s ock chícko, ock ſuhwijvan chékω nijr hátte, thaani chijre Âlaénſkan, chirω̃na hω̃rítt Vinckan Woopæck Kalebackſchaétti, pasſeera Saccheeman, pasſeera Vínckan Manétto, hícka orathon nijr, Kotz Manúnckus Manétto, mátta moſhjũtamen nijr, Kitzi.

Sínga chijr jω̃ni hatteeu maranijto, maétſi mátzi thaani chíntika náha hω̃rítt Manéttos Rωaénſe, taan chirω̃na Hackiháckan ock pijri renáckot chirω̃na maranijton, ock ſíxi maranijto chíntika, Kiútte ſaminãckot Théruah, renãckot Tæræn hωrít Manéttos chísbo Simóckan, Saétbocks Téruæh, aétticke ock pijri hωrítt Zemijran chíntika, chékω chijr tahóttamen.

När tu vpſtår om Morgonen / ſkal tu tig ſåledes Gudi öfwerantwarda och befalla.

I Namn Faders och Sons och thens H. Andes Amen.

LUTH. & Verſio.

Sedan ſkal tu falla på Knå / eller ſtå /

stå / och låsa Fader Wår och Troon / och thenna litzla Böön.

JAg tackar tig / Min kåre himmelske Fader / genom JESUM Christum tin ålskelige Son / at tu mig i theßo Natt for all skada och Fahrlighet så nådeliga bewarat hafwer / och beder tig / at tu ock i thenna Dag / wårdigas mig bewara för Synder / olycko och alt ondt / at mitt lefwerne och alla mina gårningar måge tig behagelige wara: Ty jag befaller mig / min Kropp och Siål / och alt-

sammans i tina händer / tin helige Engel ware med mig / at then onde Fienden icke får någon macht med mig / Amen.

Sedan gack i then Hel. Treefaldighetz Namn på titt arbete / och siung någon tröstelig Psalm / som är Tijo Gudz Bod / Morgon Psalmerna / ther af får tu godt mood och warder wälsignat.

Pischeeo, singa chijr mätzi chavínn, renäckot pæata chijr, mochæarick, mochijrick Saccheeman, Hocquæsfungs ock Hackings hõritt Manétto. Täani Rwaénse hõritt Manettos Nõkz, ock Nisianus ock chíntika Manéttos, Kitzi.

Om afftonen / när tu går til Säng / skal tu tig således Gudi befalla.

I Namn Faders / och Sons / och thens H. Andes / Amen.

NIjr Keene chijr, nirõna Hocquaésfungs Nõk, taan JESUM CRISTUM, chijre

chijre tahóttamen Nisſiaanus, Kónna chijr, únnar chiſckvícking hátte hõrít, hícka oraaton nijr, uſka ſuhwijvan manúnckus ock huiſasſi, ock nijr chíntika maranijto taan chijr, Kónna chijr, mátta tritææ; ſuck bachíttan chéko nijr hátte mataétt maranijto, ock chijr únnar Boquíckan, tahóttamen hícka oraaton nijr, Kónna nijr paétton rankúnti chijre, nijre jõs ock chíko, ock ſuhwijvan chéko nijr hátte taani chirõna Âlænskan, chirõna hõrít vopaéck Vinkω Kalebackſchétti pasſeera Saccheeman, pasſeera vinckán Manétto, hatteeu æppe nijr, Kotz manúnckus Manétto, mátta moſiúttamen nijr, Kitzi.

LUTH. & Verſio.

Tag tackar tig / Min kåre himmelſke Fader / genom JEſum Chriſtum tin ålſkelige Son / at tu mig i thenna Dag ſå nådeliga bewarat hafwer / och beder tig / at tu wårdigas förlåta mig alla mina Synder / med hwilka jag tig

tig förtörnat hafwer / och mig i thenna Natt nådeliga bewara wille : Ty jag befaller mig / min Kropp och Siål / och altsammans i tina händer / tin helige Engel ware med mig / at then onde Fienden icke får någon Macht med mig / Amen.

Horít chíntika, ſínga chijr tahottamen mítzi ock Biſſun mítzi , renackot chijr rwe.

Wälſignelſe / tå man går til Bordz.

SUhwijvan Skinck, næmæn taan chijr Hocquæſſungs ock Hackings mochæærick, mochijrick Saccheeman vínckan Manétto , ock chijr paétton mítzi Vónni ſuhwijvan ſheû , chijr tackeenæ chijre hwrítt Laénſkan , ock paétton mítzi, ſuhwijvan chéko chíckhæ , chijr tahottamen.

Keene

Keene ítta Nw̃K, Keene ítta Nisſiaanus, Keene ítta hw̃rítt chintika Manétto, renáckotſchijr hátte úſka Rhoomo, Kinz ock ſévvo ock thaan rhoomo! Kitzi

Alles ögon ſee til tig/ himmelens och jordenes HErre / tu nåderijke Gud / och tu giſwer Maat them allom altijd. Tu vpláter tin goda hand/ och gifwer åta allom them ſom lijf och anda hafwa / efter titt behag. Verſio.

Tack och åhra ware tig Fader / tack och åhra ware tig Son / tack och åhra ware tig Helige Anda/ ſåſom thet warit hafwer af begynnelſen nu och altijd/ och ewinnerliga/Amen.

Alles ögon lijta til tig HErre / och tu gifwer them Maat i ſinom tijd. Tu vpláter tina hand / och alt thet ſom lefwandes år máttar tu til behagelighet. Åhra ware Fadrenom och Sonenom och then helige LUTH.

lige Anda / såsom thet warit hafwer af Begynnelsen / nu och altijd ifrån Ewighet til Ewighet / Amen.

Singa únnar chíntika taráſſi , chijr rẽe, Nẽk nirẽna , ock únnar aéppe chíntika.

O chijr Hocquaésſungs ock Háckings mochæærick , mochijrick Saccheeman, Vinckan Manétto , maranijto nijr ſuhvvijvan hẽrít , ock jẽni Mítzi ock Bísſun, chéko chijr núſko paétton , thaan nirẽna chíckhæ , maranijto ſaminácko t , ock pææt nijre chirẽna chíntika tahottamen , Konna nijr únnar mítzi hurít , Konna , chijr mátta ſíringue , taan chijre Nisſiaanus JESUM CHRISTUM nirẽna mochæærick mochijrick Saccheeman , Kitzi.

Sedan effter then Bönen ſkal tu läſa Fader Wår : och thenna effterföljande Böön:

Verſio. O Tu himmelens och jordenes ſtora HERRE / Barmhertige Gud / giör oß allom godt / och thenna

thenna maat och dryck / som tu förlånt hafwer til wårt vppehålle / giör täckeliga / och gijf oß tina heliga Råd / at wij thenna Spijs förtåre skåliga / så at tu icke blifwer förtörnat ther öfwer ; Genom tin Son JEsum CHristum wår HErra / Amen.

WÅlsigna oß HErre Gud himmelske Fader / och theßa tina Gåfwor / som tu oß til Kropsens vppehålle mildeliga förlånt hafwer / gijf oß tina heliga Råd / at wij them skåliga / och vthan tin Förtörnelse / nyttia och bruka måge / genom tin Son JEsum Christum wår HErra / Amen. LUTH.

Mochæ-

Mochæærick Keene Sínga chijr mitzi hatte, ock bísſun mítzi hátte, rẽe :

KEene itta, Hocquaésſungs ock Hác-kings mochæærick mochijrick Sac-cheeman, Vinckan Manétto, chijr hẽa Vínckan, ock chirẽna tahottamen, chijr hátte taan roomo ſheû. Chijr paétton mítzi ſuhvvijvan mvvs chéko chíckhæ hátte, ock manúnckus Ahas tancketítt Nisſiaanus, chijr hẽa paétton mítzi, chéc-ko pẽhw thaan chijre.

Keene ítta Nẽk, Keene ítta Nisſiaanus, Keene ítta hẽrítt chintika Manétto, renác-kot chijr hátte úſka Rhoomo, Kinz ock ſévvo ock thaan rhoomo ! Kitzi

Når tu haſwer ätit och druckit ſkal tu giöra thenna tackſäijelſen:

Verſio. TAckſäijelſe ſkee tig himmelens och jordenes gode HERRE/ Barmhertige Gud / tu allena är god / och tin Råd warar ewinner-liga. Tu giſwer allom them ſom lijf hafwa ſina födo / och Korpungo-men giſwer tu theras vppehålle / ſom ropa til tig.

Tack och åhra ware tig Fader / tack och åhra ware tig Son / tack och åhra ware tig helige Ande / ſå-ſom

som thet warit hafwer af begynnelsen/nu och altijd och ewinnerliga/Amen.

TAcker HErranom/ ty han är good/ och hans Mildhet warar i Ewighet/ han gifwer diuren sina födo/och Korpungomen som ropa til honom. LUTH.

Ähra ware Fadrenom/ och Sonenom och then helige Anda/ &c.

Singa jũni chíntika tarasſi, chijr ſíxi tijrue: Nũk nirũna, ock unnar aéppe chintika.

NIjr Keene itta tahóttamen Hocquæssung Nœk, Kónna ſuhvvijvan huritt, chijr paétton rankunti nijre ock ſuhvvijvan Renappi, mochij núſko, ocx Kítzi, Konna chijr, únnar mitzi ock Biſſun hátte núſko paétton, chéko nijr úſka chirũna vínckan Älænskan taîman hátte. Ock nijr chín-

chíntika maranijto taan chijre, Konna chijr pææta nijre chirẽna chíntika tahóttamen, Kotz renáckot nirẽna Hvváttei poon ock jẽs mítzi, hátte ſaminácko t, renackot ock chirẽna mamaræckhíckan, ſaminackot nijre chíckhæ ſévvo, taan chijre Nisſiaanus JESUM CHRISTUM, nirẽnaSaccheeman. Kitzi.

Sedan effter then Bönen / läſer man Fader Wår / och thenna effterföljande Böön.

Verſio. Wij tacke tig kåre himmelſke Fader / at tu alt godt giſwer oß och allom Menniſkiom af blotta Nåd / och enkannerliga / at tu thenna Maat och dryck hafwer oß beſkårt / ſom wij af tine milde hand anammat hafwom. Och wij bidie tig / at tu wille giſwa oß tin heliga Nåd / at ſåſom wår kropp / bröd och kött ſig til födo gårna añar / altſå ock titt ord må wederqwecka wår Siål altijd / genom tin Son JEſum Chriſtum wår HErra / Amen.

LUTH. Wij tacke tig kåre himmelſke Fader / för alla

alla tina wålgårningar / och enkannerliga för theßa tina Gåfwor / som wij af tine Mildhet wndfångit hafwe / och bidie tig om tina heliga Råd / at såsom kroppen sin lekamliga Spijs / ther med han wppehålles / anammat hafwer / må ock så Siålen med tin heliga Ord allestädes wedergweckt warda / genom tin Son JESUM Christum wår HErra / Amen.

Sijs hätte ock hãrít Malæckhickan, thaan ſuhwijvan ckéko Renäppi hätte maranijto, Kónna

ſuhwijvan Renáppi hátte jω̃ni nææmæn; mochij Krinkω̃men ock tritææ, thaan ſheû maranijto.

Huus-Taflan/

eller

Några Sententier af then H. Skrift/ för alla Stånd/ ther af hwar och en må hafwa en Åminnelſe och Förmaning/ at achta och wårda hwad hans kall kråfwer:

Thaan mochijrick Saccheeman chintika, ock thaan Kiútte Vickan Saccheeman chintika, ock thaan pasſeera Víckan Saccheeman chíntika:

Chíntika Saccheeman S. Pâvel rω̃e taani ciútte mamalæckhíckan thaan Tim. nácha Cap.

CIútte Saccheeman chíntika ſheû hωrít, ock ciútte Nitervus Rheenus, matta mochijrick Kattúnga, matta mochijrick Bísſun mitzi, hurítt maranijto, ſínga pijri Renappi rarokiútto, jω̃ni mítzi ock Bísſun ock Vicking paétton rankúnti, hωrít Saccheeman taan maranijto

nijto chíntika, matta Kaccheeus, mátta manúnckus mátta nísketij: ſuck vinckan Saccheeman, mátta quirútteme, mátta quijramen ſuhvvijvan chéko pijri Renáppi hátte, vickõmen horít hátte, horít Nisſianus hátte, æppe ſuhwijvan hurit, mátta Kinschiſickœn.

För Biſkopar / Predikanter och Lärare. 1. Timoth. 3. v. 2. 3.

En Biſkop ſkal wara LUTH.
oſtraffelig / ene huſtrus
man / wakande / nychter /
ſidug / gäſtgifware / lär-
achtig / ingen drinckare / icke
bitter / icke ſnijken effter
ſlem winning; vthan mild /
icke trätoſam / icke girug /
then ſitt huus wäl före-
ſtår / then lydige Barn haf-
ver med all ährlighet / icke
Nychriſten.

Chintika Saccheeman S. Pâvel rω̃e, thaani ciútte malæckhíckan, thaan Timoth. parénack cap.

Jω̃ni Saccheeman chintika, chéko hωrít maranijto chintika, mochij nissa Víckan Saccheeman mochij, mochijrick jω̃ni, chéko maranijto thaani Amaræckhíckan, ock quijramen tijrue amalæckhickan. Konna, malæckhickan rω̃e: Chijr mátta háppihaan taîman, taan Kopham thω̃n.

S. Paulus 1. Timoth. C. 5. v. 17. 18.

Versio. The andelige Föreståndare/som sitt ämbete wål förestå / skal man hafwa i dubbel heder / och them som arbeta i Skrifften / och beflita sig om / at låra andra then Boken. Ty Skrifften säger: Tu skalt icke band taga / til at igenlåta Munnen på thet stora diuret / som arbetar på then goda brödz Säden.

LUTH. The Präster som wål förestå / skal man hålla wara dubbel heder wärde/ mäst the / som arbeta i ordet

det och lårdomen. Ty skrifften såger : Tu skal icke binda munnen til på oxan som tröskar: Och en Arbetare år sin löön wård.

Thaan Ebr. Atack nácha cap.

Tritææ chijr chirω̃na Saccheeman chín-ika jω̃ni chijre hωrítt Manéttos amarack-nickan, tijrue hátte, ock chijr matta ba-kíttan; suck tahottamen taîman, ock hat-teeu, jω̃ni Saccheemans Nooton.

Ebr. Cap. 13. v. 7.

Tånker på Edra andeliga För-mån the som hafwa förkunnat E-der then goda Gudz Boken/ I sko-len icke förskiuta them; Vthan hel-ler ålska och gårna anamma och be-hålla samma Lårares Troo. Versio.

Tånker på Edra Låra-re / the eder Gudz Ord sagt hafwa/ och effterföljer theras Troo. LUTH.

Chintika Saccheeman S. Pâvel Rẅe, thaani ciutte malæckhickan, thaán Corinth. Pæſkan cap.

Renáckot rẅe mochæærick Manetto, Kónna Saccheeman chintika, chéko pẅhẅ Wínckan malæckhíckan, Kotz matta ock mitzi, ock Bísſun hátte, úſka Vinckan malæckhickan.

1. Corinth. 9. v. 14.

LUTH. Så hafwer HErren ſkickat / at the ſom förkunna Evangelium / ſkola ock hafwa ſin Näring af Evangelio.

Thaan Galat. ciuttas cap.

Suhwijvan Renappi, chékẅ quijramen pæntore malæckhickan, úſka Saccheeman chintika, jẅni ock pææta rankúnti ſuhwijvan hẅrítt chéko hátte, aéppe Saccheeman chintika, chéko tirue malæckhickan.

Galat. 6. v. 7.

LUTH. Then ſom vnderwijſat war-

warder med ordom / han dehle alt godt med honom / som honom vnderwijsar.

Taan mochijrick Saccheeman ; matta chíntika Saccheeman.

S. Paulus Taan. Rom. Atack nácha cap. rõe.

Suhwijvan renáppi, mochij maranijto, chéko mochijrick Saccheeman, jõni sittane rõe. Konna, suhwijvan chirõna mochijrick Saccheeman, hátte chijr úska mochæærick mochijrick Saccheeman, Hocquæssungs ock Hackings hõrit Manétto.

För werldzlig Öfwerhet.

Rom. 13. v. 1. 2.

Hwar och en ware Öfwerhetene / som wåldet hafwer vnderdånig / ty thet ár ingen Öfwerhet / vthan af Gudi. LUTH.

Thaan Rheenus.

S.Pet. táni ciutte malæckhickan nacha cap.v.7.rõe.

Chijr rheenus, vickõmen hátte aéppe chirõna Nitervus, aéppe hurit nitaato, ock pætton rankúnti Âquææo Ráckans renäckot matta ſittane Âquææo ſaminackot, Konna ock hõrit manetto, mátta bakittan chirõna chintika.

För giffta Mån.

1.Pet.3.v.7.

LUTH. I Mån boor når edra huſtrur med förnufft / och gifwer thet Quinliga kårilet (ſåſom thet ther ſwagaſt år) ſina åhro / ſåſom ock medarfwingom til lifſens nåd : På thet idra böner icke blifwa förhindrade.

Thaan

Thaan Nitærvus.

S. Pet. táni ciutte Amalæckhickan Nacha cap. V. ciutte, rw̃e.

Chijr Nitervus tahottamen chirw̃na Rheenus, ock chijr maranijto, renackot chijre rhénus rw̃e, renackot Sara maranijto ſuhwijvan ché́kw̃ Rhénus Abraham rw̃e, ock rw̃aente jw̃ni Rhénus Saccheeman, jw̃ni Kahæſſ Niſſianus chijr, ſinga chijr hw̃rit maranijto, ock chijr mátta renackot hwiſasſe.

För giffta Quinnor.

1. Pet. 3. v. 6.

Hustrurna ware sina Män vnderdånige / såsom Sara war lydig Abrahå / och kallade honom Herre / hwilkens döttrar i worden åren / om j wål giören / och åren icke så förfårade. LUTH.

Thaan Nw̃k ock Anna.

S. Paulus taan Epheſ. ciuttas cap. rw̃e.

Chijr Nw̃k ock Anna, matta maranijto chirw̃na

chirω̃na Nisſiaanus ſiringue, ſucк hatte chirω̃na Nisſiaanus, taan hurít ſuhwijvan maranijto ock taan Hocquaésſungz Vinckan Manéttos, hω̃rit Amaræckhíckan pæntω̃re, ock renackot jω̃ni hω̃rit Amaræckhíckan rω̃e: ſheu maranijto.

För Föräldrarna.

Epheſ. 6. v. 4.

LUTH. **I Fäder/reeter icke edor Barn til wrede/ vthan vpföder them med Tucht och HErrans Förmaning.**

Thaan Nisſiaanus.

S. Paulus taan Epheſ. ciuttas cap. rω̃e.

Chijr Nisſiaanus maranijto chéko chirω̃na Nω̃k ocк Anna rω̃e, taani mochæærick mochijrick Saccheeman Hocquæsſung ocк Hackings hωrit Manétto, Konna jω̃ni hurít; ſaminackot maranijto chirωna Nω̃k ock Anna, Konna jω̃ni ciutte chísbo Simocкan, ſaminackot rω̃e æppe ſe hatte, Konna, Hocquæsſung ocк Hackings Vinkan manétto, maranijto chijre ſuhwijvan urit, ock chijr thaan Rhoomo chickhæthani Hacking.

För

För Barn.

Epheſ. 6. v. 1. 2.

J Barn warer hörige idra Föräldrar i HErranom / ty thet är rättwijſt; Hedra tin Fader och Moder / hwilket är thet förſta Bod / ſom löffte hafwer med ſig / på thet tig ſkal wälgå och blifwa lång lifwat på jordene. LUTH.

Taan Saccheeman Rhénus ock Saccheeman Nitervus.

S. Paulus taan Epheſ. ciuttas cap. rw̃e.

Chijr Saccheeman, maranijto ock jw̃ni, taan chirw̃na chalebackſchétti Renappi, ock ſinkáttan chikittw̃n, taan chirw̃na chalebackſchetti, tritææ ock chijr hátte ciutte mochæærick mochijrick Saccheeman, taani jw̃ni mochijrick ſamiñackot Hocquæſſung, ock jw̃ni mochæærick Saccheeman, hw̃rit Manétto, matta, matta Kékw̃ hwiſaſſe.

För

För Huusbönder och Mat-Mödrar.

Epheſ. Cap. 6. verſ. 7.

LUTH. **I Herrar/giörer ock thet ſamma emot them/ (Tienarom) och öfwergifwer Trug/ wetandes/ at ock ider HErre är i himmelen/ och för honom är intet anſeende til Perſonen.**

Thaan Chalebackſchetti Renappi.

S. Paulus taan Epheſ. ciuttas cap. rw̃e.

Chijr chalebackſchetti Renáppe, tahottamen maranijto Kékω chirw̃na Hacking Saccheeman rw̃e, aéppe mochijrick hwiſaſſe taani chirw̃na chikæ ſaminackot, renackot Chriſto, matta maranijto chirw̃na chalebackſchétti, renackot chirw̃na Sacchéman ſuck jw̃ni næmæn, renackot Renappi ſuck tahottamen matta. Suck renackot Chriſti chalebackſchetti, maranijto chéckω Hocquæſſung ock Hackings mochærick mochijrick Saccheeman vínckan Manetto tahóttamen, úſka chijrw̃na

rẽna chickhæ , æppe tahottamen. Chijr tritæa, chijr renáckot maranijto taan mochæærick Saccheeman hẽrit Manétto, ock matta taan Renappi , pæntor chékẽ hurít ſuhwijvan maranijto , jẽni hurit taiman úſka Sacchéman vínckan Manétto, chéko únnar chalebackſchétti , unnar Saccheeman.

För Tienſte-Folck.

Epheſ. 6. v. 5. 6.

I Tienare / warer hörige idrom lekamligom Herrom med råddhoga och bäfwan / vthi idor hiertans Enfaldighet / ſåſom Chriſto. Icke tienandes allena för ögonen / ſåſom menniſkiom til willia ; vthan ſåſom Chriſti Tienare / giörandes thet Gud wil / vthaf hiertat / med wål- LUTH.

wälwiljoghet. Låter eder icke tyckia at j tienen HErranom / och icke Menniſkiom / wetandes / at hwad godt hwar och en giör / thet ſkal han igen få af HErranom / ehwad han är tienare eller frij.

Than Nitervus, chékω mátta Rhénus hatte, Kónna Rhénus anckaropp.

S. Paulus tani ciutte Amaræckhickan', parénack cap. rõe.

Renackot Nitervus hurit ock matta pijri Rhenus æppe ſe hatte, jõni Nitervus, ſuhwijvan Nooton hátte taan Hocquæſſung ock Hackingz hωrit Manétto, ock maranijto chintika Zeũ Boquickan ocк chiſchvicking. Konna, Nitervus puróque mattarutti, Konna renáckot Ãquæo chickhæ anger.

För Enkior.

1. Timoth. 5. verſ. 5. 6.

Thet

Thet år en rått Enkia/ som eensam år/ then sitt hopp sätter til Gud / och blifwer altijd i Böner och åkallan natt och dag. Men then som lefwer i wälluſt/ hon år lefwandes död. LUTH.

ThaanSuhwijvanRenappi.

Chintika Saccheeman Matth. taani haas Cap. rw̃e.

Suhwijvan chékω chijr tahottamen, Renáppi maranijto chijre , unnar maranijto chijr ock Renáppi , Konna jω̃ni hatte ſuhwijvan chisbo Simockan ock mochijrick Sacchéman chíntika.

För menige Man.

Matth.7. v.12.

Alt thet j willien Meñiſkiorna ſkola giöra eder / thet giören j ock them. Ty thetta år Lagen och Propheterna. LUTH.

Renác-

Renáckot ſuhvvijvan Renappi rũe, chéckω mattarutti hátte maranijto.

O Vinckan hωritManétto, Hocquæſſung ock Hackings mochæærick mochijrick Saccheeman, nirωna Nũk, chirũna Tahottamen ſheeu chijr hatte, ock mátta tarásſi, chijr matta ſixi ſiringue, ock mátta apítzi bakánta, ock úſka chirũna mochæærick mochijrick Tahottamen, chijr bakíttan, ſuhwijvan nirũna matætt ock mattarútti, Kékω nijr hátte maranijto, nijr ſuhvvijvan Renappi, hátte (ſevarænda) mattarutti maranijto, æppe nirũna Nũk, ock Anna, nijr Renáppi hatte matætt ock ſimáckot maranijto, ock maranijto, Kotz chijr ſiringue mochæærick, chijre hũa nijr hátte matæt ock mattarútti maranijto. Ach, matta chijr tritææ, nirũna mattarutti, chékω nijr ſuhvvijvan Renappi, hátte maranijto, ſuck O Hocquæſſung Nũk, qui ſixi chijr tahottamen nijr Renappi, chirũna Kalebackſchetti Nisſiaanus, Kónna nijr mochijrick ſevarenda hátte. Hícka, nirũna móckæærick mochijrick Vinckan Saccheeman, taan chirũna Rωænſe ſaminackot Saccheeman, taiman nijr uſka ſuhvvijvan manunckus, ock ſinkattan ſuhvvijvan manunckus nirũna, ckéko matætt ock mattarutti nijr hatte maranijto, Taan chijre Nisſiaanus, JESUM CHRISTUM, nirũna Saccheeman, Kitzi.

Eu

En Almännelig Skrifftermåhl.

LUTH.

BArmhertige GUD och himmelske Fader / på hwilkens Barmhertighet är ingen ände / Tu som äst tålig / långmodig / och af stora nåde förlåter alla miſsgerningar / öfwerträdelſer och synder / Wij hafwe / (ty wårr) syndat med wåra Fäder / wij hafwe miſshandlat / warit ogudachtige / och förtörnat tig / tig allena hafwe wij syndat / och illa giort för tig. Men tänck doch icke på wåra förra miſsgerningar / förbarma tig öfwer oſs snarliga / ty wij äre faſt ålendige wordne. Hielp oſs Gud wår Frelſare / för tins Namns åhra ſkull / frels oſs / och förlåt oſs alla wåra synder / genom tin Son JEſum Chriſtum wår HErra / Amen.

I ORA-

ORATIO DOMINICA
Lingua VIRGINIANA,

Ex Bibl. Virgin. Cantabrig. Nov. Angl. 1663.

NOoshun Kesukquot, Quittiana tamunach Kooweſuonk. Peyaumooutch Kukke tusſoo tamoonk. Kutte nantamoonk nen nach ohkeit neane Kesukquut. Numme et ſuongash aſekeſukokish asſamaijneau yeüyeu keſukod. Kah ahquontamaj inneau numat cheſeongash Neane matchenehu queagig nuta quonta mounnonog. Ah que ſagkom pagunainnean en quitchhuaonganit. Webe pohquoh Wusſinean wutch machitut. Amen.

ORA-

ORATIO DOMINICA

Lingua CARAIBICA

Insularum American. Ex Catechismo Caraibico P. Raymundi Breton, Auxerræ 1664.

Kioúmone titányem oubécouyum, santiquet ála eyéti. Nembouílla biouboutoumali--bátali. Maíngattê catouthóattica ayéoula tibouic monba cachi tibouic bali oubécou. Huerébali im--éboue bimále louago lica huéyou icoígne. Roya--catou--kia--bánum huénocaten huiouíne cachi royaouábalinhiouíne innocatítium ouáone. Aca menépeton-ouahattica toróman tachaouonnê têbouíroni. Irheu chibacaíquet a--báoua touária toulíbani, hanhan--catou.

HERRANS Böön.

FAder wår som åst i Himblom. Helgat warde titt Namn. Tilkomme titt Rijke. Skee tin Wilie / såsom i Himmelen / så ock på Jordenne. Wårt dageligit Bröd gif oß i Dag. Och förlåt oß wåra skulder / såsom ock wij förlåte them oß skyldige åro. Och inled oß icke i Frestelsen. Vtan fråls oß ifrån Ondo. Ty titt år Rijket / Machten och Härligheten i Ewighet / Amen.

Wälsignelse /

HERREN wälsigne oß / och beware oß. HERren vplyse sitt Ansichte öfwer oß och ware oß nådelig. HErren wände sitt Ansichte til oß / och gifwe oß en ewig Frijd. I Namn Faders och Sons / och thens Hel. Andes /

A M E N.

VOCABULARIUM BARBARO-VIRGINEO-RUM.

Additis passim locutionibus & observationibus Historicis brevioribus ad linguæ pleniorem notitiam.

ANNO M DC XCVI.

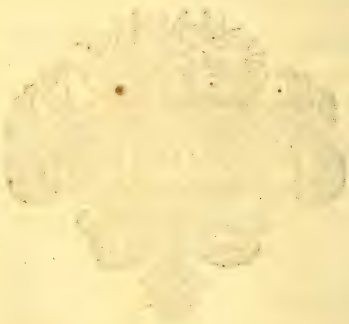

De Deo, Cœlo & Temporibus.

MAnétto. Gud/Ande/Engel.
Manetto Nũk. Gud Fader.
Manetto Nisſiaanus. Gud Son.
Chintika Manetto. Gud then H. Ande.

Pæntor chijr: jũni Manétto, matta nácha Manétto; ſuck, ciutte Manetto, hátte taani chichæ. Thetta ár ſå til förſtåendes/ at ſamma Gud/ icke ár tree Gudar/ vthan/ en Gud i warelſen.

Mochæærick, mochijrick hørit, ock Vinckan Manetto. Then máchta ſtore/ gode och nådefulle Gud.

Quinætzi ſuhvvijvan manotuttut maranijto. Then ſom ár ſå wijß och förſtåndig/ at han kan giöra máchta konſteligit alt hwad han wil.

Hørit Manétto. Good Engel.

Manunckus Manétto. Ond Engel.

Hócque, Hocquaésſung. Himmel/ Lufft.

Mochijrick Hockung. Then ſtora Boningen (himmelens boning.)

Hocquæsſung oromat hátte. Himmelen ár långt ifrån oß.

Hocquæsſung mochæærick hørit, ock mochæærick ſaminackot. Himelen ár máchta liuflig och ſtiön.

Hockockque. Måln / Skyy.
Hockóckque Vopáck. Hwitt Måln.
Hockockque nélkæg. Swart Måln.
Chisfogh. Sool.
Chiſchvickhe. Dag.
Níppe Chísfogh. Måne / Tungel.
Boquickan. Natt.
Aránck. Stiernor.
Kuun. Snöö.
Kuun pævvo. Thet snögar.
Súckra. Rägn.
Suckrat. Thet rägnar.
Suckrat mochijrick. Thet rägnar hårdt.
Tancketitt ſuckrat. Thet rägnar sackta. Duggar smått.
Pajáckock. Dunder.
Pajáckok pævvo. Thet begynner at dundra.
Schácckhan. Wäder / Bläſt.
Mochijrick Schácckhan pævvo. Thet kommer ett hårdt wäder. Sådant hårdt wäder kallas en **Trawaat** / hwilket är en wäderyl / som kommer med itt swart blått måln / och förer kull Ekarna i Skogen som äre tree famnar tiocka / samt Skeppen vppå hafwet.
Kattææn. Uhr.
Chiſchvicke, æppan. Dag.
Boquickan. Natt.
Ciutte æppan. En Dag.
Apitzi Apóngo. Thet blijr straxt dager.
Apongor. I Morgon.
Nisfochkenácka. I Öfwermorgon.

Oróck-

Oróckquæ. I Går.
Sittbock. Affton.
Sættbock, Sippáhe. Om Morgon bittida.
Oroquíckan. I Morgon quáll.
Oroquícke. Middag.
Apítzi piſcheeo. Thet blijr ſtraxt mórckt.
Sichkongor, Sícquangh. Warm.
Mætzi Hócquem. Thet blijr wacker tijd / ſoñarlijkt.
Hvvijnaminck. Sommaren.
Níppenæ. Midſommar.
Uránda. Warmt / hett.
Nijr uránda hátte. Jag ár warmer.
Takócko, Takockque. Höſt.
Kintz Takócko. Thet lijder áth höſten.
Kintz Taróxo. Thet blijr myckit orent.
Suckra mochijrick pævo. Thet kommer longſamt rágn.
Hurit Takócko Schácckhan. Wackert höſtewáder.
Rhoongor, Sijkongor. Winter.
Thævo. Kalt.
Dakótze Rhoongor. En kall winter.
Dakotze. Kalt.
Nijr dakotze. Jag frys.
Tænda. Eld.
Jõni tænda mochijrick uranda pætton. Thenna elden gifwer myckin warma ifrån ſig.
Ciutte chiſchvickan. Dag och natt; ett dygn.
Haas Kucknuckhácki. En Weka.
Ciútte chísſogh. En månadz tijd.
Uſka Rhomo. Många áhr ſedan / longoſedan.

De

De Homine & ejus Partibus.

Renappi. Menniſkia.
Jũs. Kropp/ Kött.
Chícko. Siál.
Chickhícke. Leſwa/ſtundom tages thet ock fór Siálen.
Hwijl, Wijr. Hufwud.
Mock. Blod.
Mijrack. Hår.
Hackalau. Ánne.
Hwitangaa. Nacke.
Schinck. Óga.
Niſſa Schinck. Bägges ógonen.
Wikijwan. Náſa.
Hittaock. Óra.
Chriſtau. Hóra.
Chriſtau, nijr apitzi oráti muckan, Hór/ jag wil rátt nu hálla itt taal.
Tũn. Munn.
Siættωn. Läppar.
Wichtũn. Skägg.
Wippit. Tand.
Manaénnu. Kindbeen.
Mamaumanar. Ógnebryn.
Hijrano. Tunga.
Hucque. Haka.
Quekángan. Hals.
Kuntackan. Strupa.
Pωhω. Roopa.
Nach, Álænſkan, Laénskan. Hand.
Theromángan. Arm/ ófwerleden på armen.

Hwiſ-

Hwisſquan. Armboga.
Onáck. Nedra dehlen på armen / ifrån armbogan til handen.
Wíckan. En fambn.
Hopokan. Rygg.
Hutucki. Axlar.
Thorhai. Bróſt.
Chitto, Kitte. Hierta.
Tritææ. Tánckia.
Kotz chijr mochijrick Krinkω̃men tritææ. Hwij áſtu ſå i diupa tanckar.
Jωnáckan. Bróſt/ miólk.
Hwattei, Nωttæſſungh. Buuk.
Room. Låår.
Hickquockan. Been.
Hoquijran. Tiocka benet.
Siææt. Senor.
Hoppææock. Ådrar.
Zijt. Foot.
Hícchas. Nagel.

De Sexu.

RHenus. Mann.
Ãquæo. Qvinna.
Nitærvus. Huſtru.
Hirusſus. Gammal Mann.
Hauſis, Hauſiſſe. Gammal Qvinna.
Nω̃k. Fader.
Anna, Kahæſſ. Moder.
Mæmyndet. Lijte Barn.

Nisſiaa-

Nisſiaanus. Son / Dotter.
Pinættæt. Göße / Pilt.
Âquættæt. Pijga / Dotter.
Nijlon. Fåſtemö.
Hisſimus, Nijlum. Bröder / Syſter.
Rúnkaſis. Slächt.
Dángus. Swåger / Swägerſka.
Pwróquæ. Skökia.

De habitu Corporis externo.

Wópe Quijvan. Hwitt kläde / lakan / ſkiorta.
Sakock quijvan. Kiortil.
Quijvan täckquin. Kläde ſom the Barbarer hafwa om ſig.
Hâås täckquin. Skinn ſom the Barbarer ha om ſig.
Hâås. Huud / Skinn.
Kackwn. Strumpor.
Síppack. Skoor.
Nõttas, Nœttæſſung. Pung / lijten poßa.

De Natione, Statu & Officiis.

Akoores. Swänſke.
Senaares. Ängelſke / Tyſkar / Holländare.
Akoores nitaato ajuttamen, The Swänſke åre gode Krigsmänn.
Sacchéman. Herre / öfwerman.
Sacchéman chintika. Andelig Man / Präſt.
Machijrick Sacchéman Chintika. Biſkop.

Mochij-

Mochijrick Saccheman. Wärldzlig höög Herre / werldzlig Öfwerhet.
Mochæærick mockijrick Sacchéman. Högsta Regent.
Siríngue Saccheeman. Sträng Öfwerhet.
Vínckan Saccheeman. Nådig Öfwerhet.
Hœhætaa, Hœ̃a. Allena.
Saccheeman mátta níſketij. Gifmild Öfwerhet.
Quinaétſi nitáto. Then ſom är myckit konſtrijk til at giöra en ting / ſå at ingen öfwergår honom.
Chalebacʀſchaétti. Fattig/ tiggiare / tienſtedräng / tienſtepijga.
Chícke. Han lefwer.
Minamærſo. Siuk.
Anckarop. Dödd.
Hacking taato. Begrafwen.
Matta nijr minamærſo. Jag är friſk och ſund.
Nijr minamaſſo. Jag är ſiuker.
Nijr nickhícke. Jag har good hälſa.
Quirutteme. Träta / kijfwa.
Ajutte. Föra krijg/ örliga.
Ajutte mattáque. Enwijges kamp.
Specie Renappi. En wederlijk.
Mattapping. Sitta neder och hwijla.
Táppin. Sitta.
Pack. Gråta.
Kríckſe. Lee.
Sevaraénda. Bedröfwat.
Mochijrick ſevarænda hatte. Wara myckit bekymrad.
Pockquijra. Trötter.

De Domo & ejus requiſitis.

WIckω̃men. Huus.
Wíckching. Bygning/ koija/ boning.
Hóckung. Höög bygning/ himmelen.
Rackans. Skålar/ faat.
Nephoones. Skedar.
Paxíckan. Kniif.
Tamahickan. Yxe.
Huperénna. Hacka.
Masſappi. Koraller/ ſteenpärlor/ ſom äre glaſerade eller målade.
Étzkans. Nåål.
Parakíckan. Bößa.
Aruns. Pijlar/ kulor.
Máhares. Hullingen ſom ſitter i ändan på pijlen.
Apiſáckan. Bågeſträng.
Quijvan. Kläde/ Lärefft/ frijs.
Wópe, Wopæk. Hwitt kläde.
Woope Quijvan. Hwitt lärefft/ ſkiorta.
Mæckhhchæck. Rött.
Maéckhhchæck Ãquijvan. Rött frijs/ rött kläde.
Cavínn. Säng/ liggja.
Catúnga. Sofwa.

De Requiſitis Domûs.

SIjs. Mehr.
Matta chijr ſijs câtturga. Soof intet mehr nu.
Hóckung pæwo. Stat vp.

Hóc-

Hóckung pæwo ixi. Stat vp ſnart.
Háckíng taan. Gak neder vth fór trapporna.
Darraſymi, Rattſimo. Drómma.
Mamantickan. Speel.
Malæckhíckan. Book.
Aamaræckhickan, Mamaræckhickan. Breef/Book/ Paper.
Gûs. Spijk.
Hopíckan. Bóßa.
Puncк. Kruut.
Háchi. Stofft.
Taénda. Eld.
Mochijtick taénda. Stoor eld.
Tancкetitt taénda. Lijten eld.
Sancкhíckan. Eldfóre.
Hopóckan. Tobakspipa.
Hurit Siſcко Hopockan. En wacker Leerpipa; the Barbarer gióra tobakspipor / af rótt/guult och blått leer / ſom i thet landet finnes myckit fijnt.
Huritt Asſaénn Hopóckan. En wacker ſteenpipa. Ty the Barbarer gióra ock Tobakspipor af hwijta/ grå / gróna/ bruna / ſwarta och blå ſtenar/hwilka finnas ſå blóta / at de kunna med knifwen táljas / och deraf gióras pipor til en half alns lángd.
Máhales. Flinta.
Kiſkhíckan. Breed yxe.
Sinnus. Kittil.
Wickhanim. Kooka.
Suckhóckan, Lijm.
Chirûkha. Band eller reem ſom man binder med.

Tack-

Tackcheene, Lät vp dören.
Caphan, Lät igen dören.
Tancketitt Skijk. Smått gråäß eller hóó.
Maranijto tackhan. Hugga hwed.
Pæät tackhhan. Bär hijt hweden.
Maranijto taénda. Giór en eld.

De Aquis.

Bij. Wattn.
Mochijrick Bij. Stora sión.
Tancketitt Bij. En lijten sió.
Sitemésſung. Siöſtranden.
Sippúsſing. En kijl/in lopp/inſtröm.
Tamáckhan. Floden/ når watnet faller 6. tijmar vpp.
Hickan. Ebben/ når watnet faller 6. tijmar vth igen.
Sáckhang. Blåſt.
Mochijrick Sackhang Bij hátte. Thet ár ſtor ſtorm på sión.
Mátta Sáckhang Bij hátte. Thet ár ſtilla lugnet på sión.
Wísſacka. Bäſkt/bittert/ſtarkt.
Wísſacka Bísſun. Starkt öhl/dricka.
Mochæærick, Wísſacka Bisſun. Brännewijn.
Nijr mátzi Ana mochijrick Bij. Jag wil fara sió-wägen.
Matta nijr jãni Aana. Mig lyſter intet then wägen.
Sísko. Leer.
Máckæck Sísko. Röd leer.

Wopæck

Wopæck Sisko. Hwitt leer.
Nelkæck Silko. Blådt leer.

De Brutis Reptilibus.

TAmaaque. Båfwer / ſkinn.
Tymmæ. Ulf / warg.
Tymmæ Hææs. Warg-ſkinn.
Hóckus. Råäf.
Sijmamis. Kaneel diur.
Nahanum. Åßpann.
Nahanúm hææs. Åſpaans ſkinn. Seer vth ſom warg-ſkinn / men är til ſtoorleken mindre.
Húnnekijk. Utter.
Hwijningus. Mynck. Seer vth ſom foder Sablar.
Hanícquai. Ekorn. Finnas twánne ſlag / gråå och ſwarta / men inga röda.
Kwskus. Swijn.
Hokook. Orm.
Hoppæck. Maſk.
Damáſkus. Råtta / desmans ſkinn.
Arúm. Hund.
Kræænamen Arúm. Hålt faſt hunden.
Képton Arúm. Bindt hunden.
Hartã. Hiort.
Pæmyy, Hwijs. Fett / talg.
Mackh. Biörn.
Manúnckus mochijrick Singwæs. Then onda ſtora Kattan / eller Leijon.
inquættæt, Singvæs. Loo / Katta / Leijon.
ingues Hææs, Sinquættæt Hææs. Looſkinn.

Mochijrick Sinquættæt Hææs. Leijonhuud.
Mackh Hææs. Biörnhuud / ſkinn.
Nijr pætton máramen Hartõ Hææs. Jag bär med mig til at ſälja hiortehudar.
Chéko taíman. Hwad wil tu hafwa igen.
Quijvan aétticke. Hälſt wil jag hafwa kläde.
Matta âquijvan hatte. Jag har intet kläde.
Chéko. Hwad då?
Sínhwꝛs ock râpe quijvan. Jag har en kittil och hwitt läreſft / eller en ſkiorta.

De Piſcibus.

Lamææs. Fiſk.
Haamo. Sill / then ſtora Sillen.
Haamæs. Then ſmå Sillen.
Túlpa, Turpa. Skölpatta.
Mamaare, Dwalt. Ett ſlags Fiſk / ſeer vth näſtan ſom Lax / men icke ſå ſtoor och rödachtig innan ſom Laxen / vthan har hwitt kött.
Hvvíſamick. Dickop; ſeer vth ſom Laakar / och är näſtan ſå ſtoor / Men har tunt och bredt hufwud och munn / liika ſom en Simpa. Han har en long hwaß tagg på hwardera ſijdan om munnen / hwaßa ſom Sylar. Har blötare kött än lakan / och är icke myckit benug.
Tzáckamææs. Ål. Ther finnes icke många ſtoora Ålar / vthan ſmå / och näſtan torrachtige.
Merættæ. Kräfweta.
Kakickan. Abbor.
Maéckæck Skinck. Nödöga eller Mört.

Paéſkon

Paélkon Skinck. Nije ógon eller Neijonógon.

De Volatilibus.

Sõræus. Fogel.
Kínthω. Flyga.
Sickenem. Kalkoon/ Hónß.
Wooæ. Ägg.
Homijmi, Mijmi, Kaak. Dufwor.
Cahaak. Gåååß/ gäß.
Hvvijquinck. Ánder.
Pomúttamen Hvviquinck. Skiuta Ánder.
Skeenach. Trast.
Mæræck. Gråå.
Mæræck Kaak. Grå Gäß.
Waépæck Kaak. Hwijta Gäß.
Mochijrick Wópæck Siorens Kaak. En stoor hwijt Fogel / seer vth som en stoor Gåååß / eller Swaan / som ther å orten wankar både Winter och Sommar.
Turr. Swaan.
Taræcka. Tranan.
Mochijrick maéræck Siorens. Then stora grå fugelen eller Tranan.
Áhas. Kråkan.
Manúnckus Ahas. En ond Fogel / Korpen.
Skappe. Ååℓ Kråkan.
Tzáckamææs Aahas. Ár en swart fogel / så når twå gångor så stoor som en Ánd / och har sådant Nääf / och halsen lång och smaal / duger intet för en Christen at äta. Han kallas Ååℓ Kråka/

therföre at han vpswälger smala små ålar / och wistas förthenskull mäst wijd watnet / som något strömt är.

Skeenack. Trastar. Tanketitt manunckus Siorens. Små onda foglar / eller Magiis Tiufwar. The äre swarta och hafwa en röd rand vppå wingarna; Och äre the liitet större än Swalan / nästan som Trastar. The flyga skocketals / och ther en flyger neder / ther slå the sig alla ihoop neder. The äre snåla på then Landz-Säden som kallas Magijz, alt ifrån thet hon går i Ax / och in til thes hon om hösten in bärgas; Therföre kallas the ock Magijs-tiufwar.

Moopes. Loom.

De Rebus Sylvestribus.

Hácking. Skoog.

Ooromat Hácking nijr taan. Jag går långt bort i Skogen.

Skækkung. Röör och hwaß som wäxer wijd Siöstranden.

Hættog. Träd.

Chõ. Tall Träd.

Sikáttag. Een.

Sijmi Táckhan. Walnöte-Träd.

Tackquiménsi. Swart Nötebom.

Nackin Táckhan. Ek.

Sálltenbras. Longa trän / som hafwa gröön barck / och äre wälluchtande.

Táhkan. Hwed.

Quisk-

Quiskhaamen Tahkhan. Hugga hwed.
Tappanáckhan. Spánor.
Néckeck. Barck.
Háckıng. Jord.
Skijk. Gráás / som ár och myckit i Skogen / grofft och högt.
Aana. Wág.
Púmska. Gå sachteligen.
Schameera. Lópa.
Mochæærick Schaméra. Lópa hårdt.
U'ndaque Aana jω̃ni Aana. Then ther wágen.
Hacchiháckan. Plantera.
Hacchicháckan jaéskung. Plantera Magijz, som ár Landsens egenteliga Sáád.

De Aromatibus.

MAmantíckan. Persker / Plommon.
Mamantíckan takhan. Persiker eller Plommon tráá.
Schúntach. Pomponer / pumpor.
Shijtamen. Water-Lemoner. The áre trinda som en wáderbåll. Áre kalla innan som ys / sóta och myckit safftfulle. Brukas moot then swåra hettan om Sommaren / ty the swalka och slácka torsten.
Sikáttag mijn. Eene báár.
Opijmi. Castanier.
Symi. Waalnötter.
Hvirω̃mæ. Wijndrufwor.
Mijn, Mijne. Kiersebáár.

Skippo. Palſternackor/ Morrötter / och andra rötter.
Jésquem, Jaésſkung, Magijz. Turkiſkt hwete.
Nackin. Ollon. Eekarnas frucht.
Hoppenââs. Roſwor/ löök/ och andra trinda rötter.
Nωpon, Nωpω̃ring. Schåta ock Siaata. Tobak.
Aſſaén. Gråſteen.
Aſſisko. Swart eller blööt ſteen.
Happihaan. Tråå eller reep.
Aritt. Thet ſom intet är ſtarkt.
Woonſe. Glömma bort.
Mijrikon. Byta.
Chijr pomuttamen, ætticke baarham. Tu wil gå och ſkiuta / men thet lärer ſlå feelt.
Hicka oraaton únnar. Giöm wäl / förwara thetta.
Nijr rω̃e Kitzi. Jag säger ſant.

Hocquaésſung ock Hackingz mochærick mochijrick Saccheeman hω̃rit manetto hω̃ha mochærick krinckω̃men mochærick tritæ, ock manotúttut ſuhvvijvan maranijto. Himmelens och jordenes HErren Gud allena / han ſkådar wijda omkring / giör altſammans wijſligen och wäl.

COLLOQUIA.

Nω̃e ítta. Kom hijt.
Chéckω taîman. Hwad wil tu hafwa.
Kónna nusque téroah. Jag säger ſå ellieſt.
Taan Kω̃mæn. Hwadan kommer tu.
Utarijo Ooromat.. Longt bort ifrån.

Chéko

Chéko pætton. Hwad bär tu med tig.
Jõs pætton mochijrick. Jag bär kött med mig som är godt.
Kékω taiman. Hwad wil tu hafwa therföre.
Zæband aétticke. Til äfwentyrs penningar.
Mijrikon. Wij wilje byta.
Kékω Kommijre. Hwad wil tu gee igen.
Âquijvan. Kläde. Paxickan. Knijf. Tamahickan. Yxe.
Chékω Rωænſe. Hwad heter thet.
Matta nooto. Jag weet icke.
Tackraan. Hwart går tu.
Natahwírſi. På Jacht.
Taan Atáppi. Hwar är bågan.
Wicking hatte. Hemma i mitt huus.
Pomúttamen chijr. Wil tu ſkiuta.
Pæt jõs. Wil tu låta mig få kötted.
Maramen. Jag wil kiöpa af tig.
Máh. Sij ther är thet.
Mátta hõrit. Thet är icke godt.
Mattarutti. Thet duger platt intet.
Kotz mâtta bachíttan. Hwij kaſtar tu icke bort thet.
Kijpatz. Ja/ rätt ſom tu ſäger/ ſom tu förſtår.
Mátta nijr ſinkáttan. Neij/ jag giör thet intet.
Kotz mátta miraana. Hwij geer tu icke bort thet.
Maramæn. Jag wil ſälja.
Mátta chéko maramen, Thet är ingen ſom wil kiöpa.
Aétticke. Hoo weet.
Narráhvvo rankúnti. Jag ſkänker tig thet.

Chéko nijr mijre. Hwad skal jag gifwa tig igen.
Chææk Skomerijne. Jag skal gifwa tig penningar/ eller Zæband.
Nânnar, Nænnar. Nått så.
Sijs chekitti. Något liitet mehr.
Mátta hattévv. Jag har intet.
Tanundin. Hwar skal jag tagat.
Pææt. Få hijt.
Pææt mitzi. Gijf mig åta.
Pææt Bisſun. Gijf dricka.
Kôtz. Hwarföre.
Kónna. Therföre.
Nijr mátzi. Jag går bort.
Tacktaan. Hwart.
Romúngue. Stijga vthföre/ gå långt sin koos.
Sínga æmpaa. När kommer tu igen.
Rωongor. I Winter.
Sijkongor. I Wåhr.
Apongor. I Morgon.
Nisſochkenácka. I öfwermorgon.
Matta nijr tappin. Jag har intet tijd at sittia.
Happi. Töfwa.
Apitzi tarasſi. Thet blijr straxt alt.
Suhvvijvan. Alt slått.
Pijri Simockan. Språk/ samtaal.
Séu, Saévvi. Altijd.
Kotz matta. Hwij icke.
Atticke chijr nitáppi. Äre wij icke gode wänner.
Mochij apitzi. Straxt skal tu få.
Rωxſi. Skåra sönder.
Rωxſi poωn. Skåra sönder brödet.

Keene

Keene, Keene. Myckin tack / tacksäijelse.
Hiω mátzi. Jag går bort.
Mochij matzi. Gack i frijd.
Itta ikale. Gå förvth.
Mætzi næmæn. Thet är bortkommit.

Nitappi, chékω pijri hatte? Gode wän/ hwad har tu mehr för wahrur.

Maramæn ock. Wiltu sälja.
Kotz matta. Ja huru då.
Punijto. War stilla.
Pævvo apongor. Kom igen i morgon.
Qui sixi pævvo. Kom snart igen.
Sixi, Sixi. Fort/ hastigt.

Nijr pæt chijre jω̃ni rankunti. Jag geer tig thetta för intet / doch så at tu skalt gifwa mig något igen.

Keene itta, nijr pæt jω̃ni nutskω. Stoor tack/men jag skänker tig thetta igen / och begiärer inga igengåfwor.

Apitzi pævvo. Komma strax.
Bakanta chéko. Slå någon.
Chichitto. Bannas.
Chijr zéu chickitton. Tu låter aldrig mål.
Rω̃a Kitzi. Säija thet sant är.
Nitaato. Kunna wäl en ting.
Nitaato Mosiuttamen. Kunna wäl jaga.
Nitaato quijramen lamææs. Kunna wäl fiska.

De

De Numerandi modo.

Cíútte.	1.
Nisſa	2.
Náha	3.
Nævvo.	4.
Pareenach.	5.
Ciuttas.	6.
Nisſas.	7.
Haas.	8.
Paéſchun.	9.
Thæræn.	10.
Atack Kiutte.	11.
Atack Nisſa.	12.
Atack Náha.	13.
Atack Naéuwo.	14.
Atack parénach.	15.
Atack ciuttas.	16.
Atack Nisſas.	17.
Atack Haas.	18.
Atack Pæſchun	19.
Nisſinacke.	20.
Nisſinacke ciutte	21. &c.
Ciutábpach.	100.

VOCABULA MAHAKUASSICA.

THe Hedningar som kallas Mahakuasser bod 12. Mijl ifrån de la Ware Revieren, och vmgås dageligen med then Swänska Colonien, hwareſt the kiöpſlaga frijs/kittlar/yxor/knijfwar/ſpeglar/ och ther emot giſwa ſkinn wahror af Båfwer/ſwarta råfwar/och Fiſkiare/hwilket är ett ſlags ſkinn som Sablar/men af längre håår/ſom med ſilfwerfärgade hår inblandade äre. Theße Mahakuasser äre ett ſtrijdbart folck/ſåſom och *Johannes Megapolenſis* Predikant dårſammeſtädes/vthi ſin *Beſchrijvinghe van de Mahakuasſe Indianen*, gedruckt tot Amſterd. 1651. p. 43. om them förmåler

måler : De Inwonders alhier te Lande zijn tweederley ; 1. Chriſtene, immers alſo genœmt, 2. Indianen. Deſe zijn alhier by ons wederom twederley, 1. Mahakiubaas, ofte gelijk ſij har ſelven nœmen Kajingahaga, 2. Mahakans, anders genaemt Agotzagena. Deſe twee Volckeren hebben verſcheyden ſpraeck, die gene gemeynſchap med elck-ander heeft, als Duyts en Latijn : deſe hebben voor deſen grooten Oorlog tegen malkanderen gevoert, maer na datte Mahakanders door de Mahakobaaſen zijn t' onder gebrocht, hebben ſij vrede met malkanderen, en die over-wonnen zijn, moeten aen den anderen jaerlicx contributie op-brengen ; tuſſchen deſe beyde ſoorten der Indianen wonen wij, en ſy uyt haer Lant by ons kommende, ofte wij tot haer, doen ons alle vrientſchap. De principale Natien van alle Wilden en Indianen hier omtrent daer wy meeſt mede omgaen, zijn die Mahakuaas, die

alle

alle andere Indianen hier-om-leggende onder contributie hebben. Dese Natie heeft een seer beswarelijcke spraeck, en valt my mœyelick om te leeren, om met haer eens grondig te mogen spreecken en predicken. Alhier is geen Christen die haer spraeck grondig verstaet; Die alhier lange gewoont hebben, konnen wel een gau-diefs praetje maken, om met haer de Coop-handel te drijven, maer den gront vande Tale verstaen se niet.

Förthenskul effter wår Autor hafwer jämwål lemnat ett liitet Vocabularium på thet Mahakuasliske Språket/ har man welat thet här införa och tilläggia/ til at wiisa den åthskilnad som är emellan theße twänne sammangräntzande Folcks Språåk.

Itæætsin. En Mann.
Achonhæffti. Quinna.
Jáse. Swåger.
Generåå. Good Wän.
Agændeero. Wij äre gode Wänner.
Iihadææro. Min synnerlige gode Wän.
Otzkaénna. From / good.
Zatzioore. Kooka.
Orócquæ. Kött.
Mnádra, Canadra. Bröd.

Onæsta.

Onæſta. Säd eller Magijz.
Oneegha, Caneega. Watn.
Canequásſa. Dricka.
Tzátzic. Sitt och hwijla.
Siſchijro. Åta.
Náhha. Ja.
Honan jaijvo. Jag är mätt.
Tæsta. Neij.
Hijr. Ja. Hisſ. Du.
Gáija. Har tu.
Hijvve. Andra ſaker.
Tésta gáije. Jag har intet.
Ahghââra. Är the Barbarers penningar / hwilka äre ſtenar giorde af bruna och hwijta Oſterſkaal / och vpträdde på trååd / ſom the kalla Zæband. Vthi kiöpmanſkap och handel vthmätas the fambnetals / och giäller hwar fambn 5. Hollandſke Gulden ; beräknat 4. ſtenar för hwar ſtuyver. Doch äre the brune ſtenar i högre prijß; emedan en hwijt ſteen är i ſamma wärde ſom ett öre kopparmynt / men en bruun ſteen / är til valeuren 1. öre ſilfermynt.
Skajaano. Fiſkiare Skinn / ſee vth ſom Sabbel / och äre dyrbare.
Sandergarjaago. Bäfwer.
Saddahvvijnhæ. Utter.
Kanjooga Ajung. Biörnhuud.
Hrω̃ha. Älgzhuud.
Síſshω. Rääf.
Skáirωha. Kalkoon.
Háque. Skinn.
Kajúnckeke háque. Swarta ſkinn.

Kaatzie.

Kaatzie. Kom hijt.
Avarunſi. Stoor tack.
Zatznωri. War ſnaar.
Achóxa. Strart.
Kareenach. Knijf.
Kátzera. Kläde.
Ænjω̃za. Skiorta.
Khaalis. Strumpor.
Kahωroonta Karω̃da. Bóßa.
Kazeequara. Wärja.
Oω̃ntack. Gryta/ Kittil.
Kaatzie. Faat.
Karωω̃nta. Steen.
Chanoona. Tobakspipa.
Ojeengqua. Toback.
Onúsſe Ojéngqua. Róka Toback.
Adω̃gen. Hadoogan. Yxe.
Uthſyſta. Eld.
Koonæ. Stoor.
Stúnga. Lijten.
Tzídtze. Katta.
Abgârijω. Hund.
Sarakáliω. Skiuta.
Taéſta Zωróncka. Jag förſtår intet.
Hije Zωróncka. Men jag förſtår.
Serωquáckſi. Tu äſt ond.
Tinnijgo ottchoω̃rha. Huru myckit penningar wil tu hafwa therföre.
Zarúncka Kahωjéhω uthſyſta. Kan tu giöra vp eld.
Chótſis chijrω. Sij / jag wil gifwa tig.
Taéſta gâyω. Har tu intet.
Káſsha ſchæænu. Gif mig thetta för intet.

Hije

Hije Kákhto ſchæænu. Jag geer tig thetta igen.
Hoona Sattæænde. Jag går nu bort.

Modus Supputandi
MAHAKUASSORUM.

Onſkat.	1.	Axe ſchaaro.	13.
Tíggene.	2.	Rajene ſchaaro.	14.
Áxe.	3.	Wiſck ſchaaro.	15.
Rajéne.	4.	Jajáck ſchaaro.	16.
Wiſck.	5.	Tzadack ſchaaro.	17.
Jajáck.	6.	Tickerom ſchaaro.	18.
Tzadack.	7.	Wáderom ſchaaro.	19.
Tickerom.	8.	Tijkeni.	20.
Wáderom.	9.	Wáſha ne Wáſsha.	100.
Wásha.	10.	Wáſha ne Wáſsha onſkat.	101.
Ónſkat ſchaaro.	11.	Wáſha ne Wáſsha tiggene.	102.
Tiggene ſchaaro	12	&c. &c. &c.	
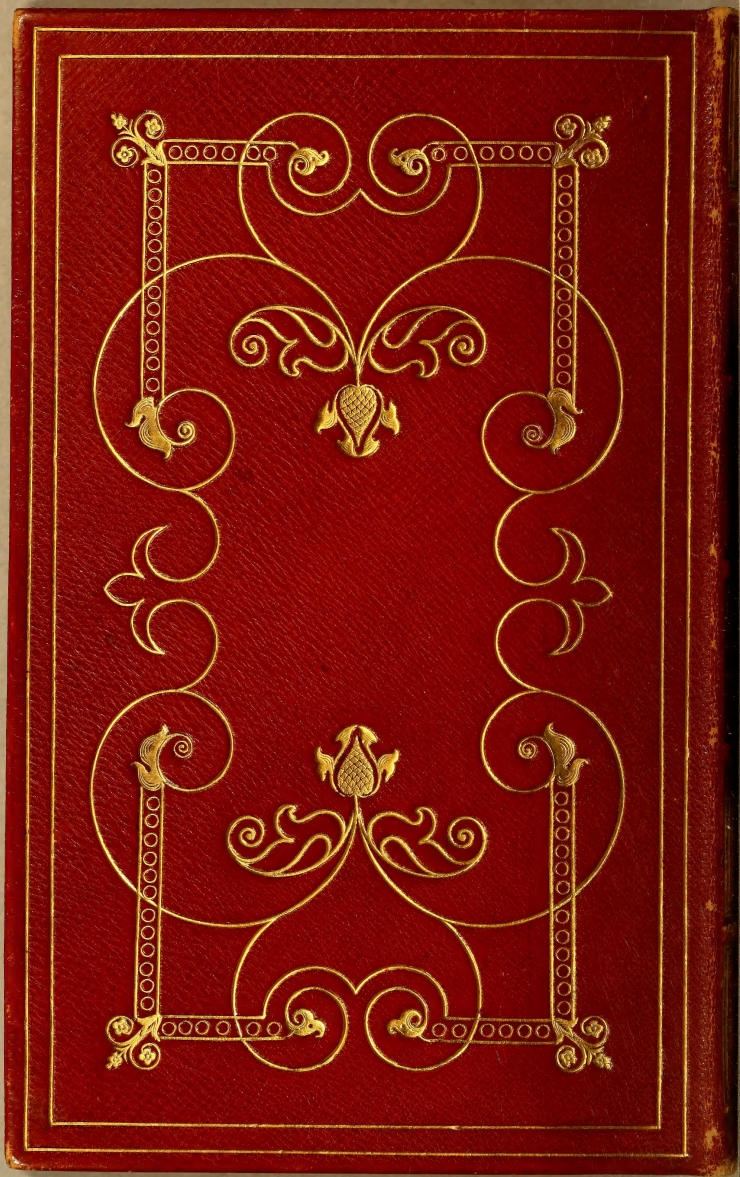
MA696
L973L
[R]